

Lighedens paradoks

Er der lige adgang til udviklende fællesskaber for alle?

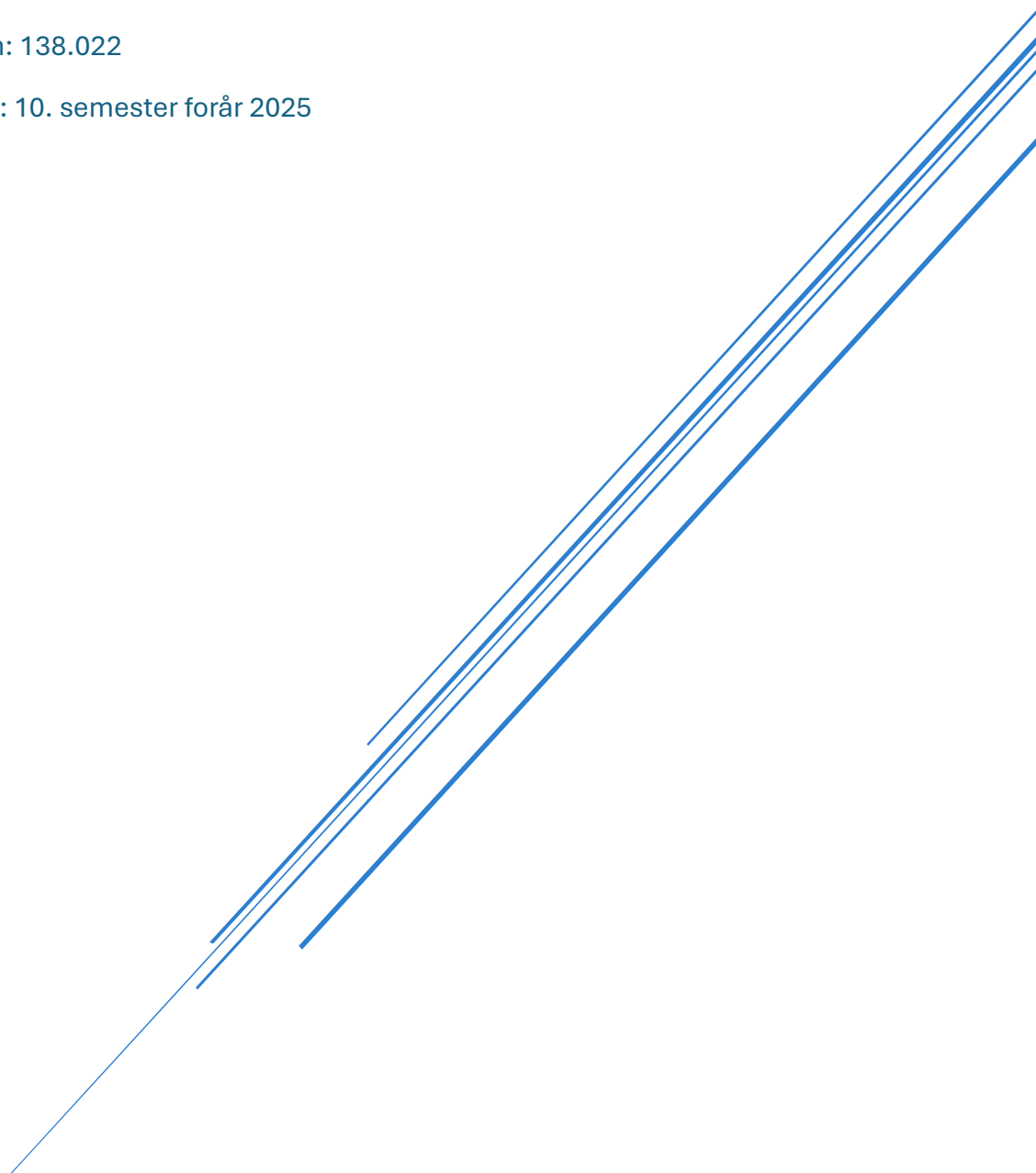
Skrevet af Faton Kamili

Studienummer, 20231126

Projektets vejleder: Mira C. Skadegård

Antal tegn: 138.022

Semester: 10. semester forår 2025

Aalborg Universitet,
Kandidatspeciale i Læring og forandringsprocesser

Indhold

Abstract	3
Forord.....	5
Beskrivelse af problemformulering	6
Projektets problemformulering	6
State of art	7
Problematisering	10
Baggrundsviden og kontekst.....	12
Politisk kontekst.....	12
Mediers rolle i diskursiv konstruktion.....	13
Strukturel diskrimination	14
Et læringsperspektiv	17
Videnskabsteori.....	18
Afgræsning af persongruppe og genstandsfelt.....	20
Metode	22
Indsamling af empiri.....	22
Interview metode.....	23
Observation	24
Udvælgelse og analyse af politisk tale	26
Fænomenologi og hermeneutik.....	27
Personlig forskerposition og motivationsbaggrund.....	29
Informanter	30
Præsentation af informanter	31
Tabeloversigt	31
Analytisk ramme.....	32
Norman Fairclough.....	32
Ernesto Laclau og Chantal Mouffe	34
Foucaults magtbegreb	35
Analyse.....	37
Analysestrategi	37

Delanalyse 1 - En analyse af den politiske fremstilling	39
Delanalyse 2 - Et professionelt blik - forståelsesrammer i praksis	45
Delanalyse 3 - Et aktørperspektiv - Diskurserne indefra	53
Diskussion.....	59
Konklusion	64
Formidlende artikel	66
Litteraturliste:.....	70

Abstract

This study is a part of a master's degree called Learning and Change Processes at Aalborg University. This study aims to answer the question: How can political discourses limit young non-Western people's possibility to environments where personal, social and learning development happens, like school context. The study focuses on an extract from a political speech held by the prime minister in 2020. In the speech young non-Western boys are mentioned and linked with disliked behavior such as criminal and violent acts. The research includes interviews with two social workers and two boys with non-western backgrounds.

Through interviews my purpose is to gather personal narratives and from these get to know how informants react (either challenge or reproduce) and experience the broader discourse. The narratives I explore through my interviews are analyzed through theory which is mainly inspired by Michel Foucault.

In addition, theoretical terms concepts from Norman Fairclough and Chantal Mouffe & Ernesto Laclau are used to analyze the political speech and the informants' positioning within it. The findings show how professionals tend to internalize stereotype political beliefs. It also shows how professionals understand & deal with the existing political discourse and more clearly reveals a broader and more nuanced understanding compared to the chosen political speech.

Finally, the studies show that non-western boys are aware of the discourse and the stereotypical ways of thinking in society. Their narratives show how they tend to position themselves differently from the problematic subject position that the political expression offers. Even though they believe that they are not as society tends to describe they still show a little frustration toward stereotype telling's as jokes. Their telling's are in contrast with the findings I found through other studies which highlight the same research field. In the studies the people who are interviewed tend to position themselves according to the main discourse by responding and developing specific behaviors.

In conclusion, the study discusses how social workers can navigate in a reality where they are a part of a system where some minorities e.g. nonwestern boys are described in a stereotypical and often problematic way. The focus is on the social consequences if professionals fail to challenge and overcome the narrow perspective which is identified in the political discourse.

My choice of subject and the research that the study is based on my personal background. It includes experiences with friends and overall young people who develop certain behaviors in certain circumstances. I am also inspired by other studies that I found through research on the main topic. These studies are listed in the section called 'State of art'.

Finally, the study describes its main points in an article for social workers, where the focus is to describe how they can position themselves in practice and why it's difficult to challenge dominant understandings.

Forord

Vi er som individer i samme samfund omfattet af samme formelle og grundlæggende rettigheder uagtet baggrund. Det vil som udgangspunkt betyde, at vi gennem lige ret også har lige adgang til samfundets muligheder for personlig udvikling. Men forholder det sig i virkeligheden sådan eller er det blot en romantisk forestilling?

Det er det grundlæggende spørgsmål i denne undersøgelse - som forsøges besvaret.

I et demokratisk samfund som det danske er det berigende, at samfundsmæssige forhold diskuteres og demokratiseres i forskellige niveauer af samfundet. Et tema kunne blot for eksemplets skyld være Danmarks position i et større europæisk samarbejde eller hvordan vi løser de aktuelle velfærdsmæssige udfordringer.

Men i denne undersøgelse har jeg valgt at kaste lys over indvandrere- og integrationsdebatten, som har eksisteret og været og fortsat er et etableret politisk forhold i dansk politik.

Skiftende værdimæssige afsæt har været i politisk kamp om magten til at definere området og retten til at forme holdninger og praksisser i det danske samfund. I den politiske kamp er definitionsretten til at regulere forskellige samfundsmæssige forhold på spil. Retten til at definere et bestemt forhold på en bestemt og afgrænset måde, vil samtidigt betyde, at samfundets sociale virkelighed bærer præg af et bestemt politisk perspektiv. Det omfatter befolkningen og mere specifikt de omtalte (indvandrere), men også fagpersoner, som har til opgave at udbedre utilstrækkelige livsvilkår blandt befolkningen.

Hvordan en social virkelighed, som har sit ophav i en bestemt politisk forståelsesramme, optræder blandt individer i vores sociale virkelighed, ønskes undersøgt og besvaret i dette speciale.

Tidligt vil jeg understrege, at formålet med denne undersøgelse ikke er at delegitimere eller anfægte bestemte politiske holdninger, men i stedet at udfolde, hvordan visse politiske forståelser (måske) utilsigtet risikere at blive omsat til ekskluderende praksis.

Beskrivelse af problemformulering

Ovenstående afsnit om undersøgelsens forord leder til nedenstående problemformulering. Med afsæt i forordene, retter jeg fokus mod, hvordan strukturelle forhold og politiske diskurser om minoritetsetniske drenge påvirker institutionelle praksisser, samt hvordan persongruppen selv forholder sig til og beskriver deres møde med diskurserne.

Projektets problemformulering

Hvordan kan politiske diskurser risikere at begrænse unge med ikke-vestlig baggrunds adgang til fællesskaber, som understøtter deres personlige læring og udvikling?
--

State of art

I dette afsnit vil jeg skitsere et udpluk af eksisterende forskning i feltet. Gennemgående for empiri, som inspirerer mit speciale, er deres afsæt og undersøgelser af, hvordan omgivelser og praksisser på godt og ondt har en påvirkning på individer, som falder inden for min målgruppe.

Den empiri, som min undersøgelse vil være inspireret af, vil som udgangspunkt være foretaget i en dansk kontekst. Der kan forekomme internationale undersøgelser, som jeg mener, bidrager til som inspirationskilde og udvider min forståelseshorisont.

Min første inspirationskilde er Laura Gilliam, som er lektor, ph.d. i pædagogisk antropologi. Hun har skrevet bogen 'Minoritetsdanske drenge i skolen: Modvilje og forskelsbehandling'.

Bogen inspirerer min undersøgelse, gennem dens kvalitative forskning som søger at forstå, hvordan minoritetsetniske drenge oplever tilstedeværelsen i folkeskolen.

Bogen peger på sociale, kulturelle og strukturelle, og herunder deres indflydelse på minoritetsetniske drenge oplevelser i folkeskoleregi. Gennem kvalitative interviews og observationer undersøger Gilliam de sociale og kulturelle dynamikker og deres påvirkning på drengenes position. Hun ser nærmere på, hvordan drengenes oplevelser på godt og ondt er et resultat af lærernes praksisser. Dette bidrag er medtaget, da jeg mener, at det bidrager med indblik i (ofte oversete) faktorer, som påvirker minoritetsetniske drenge oplevelser og præstationer i skolen.

Et andet bidrag er undersøgelsen 'Professionelles faglige risikovurderinger', som er udarbejdet af Morten Ejrnæs og en række andre forskere. Undersøgelsen er fra 2019 og belyser fagpersoners faglige vurderinger og forståelser af forskellige problematikker, herunder kriminalitet.

Problemforholdene er alle nogle som fagpersonerne alle kender fra deres praksis med unge og familier. En af undersøgelsens konklusioner, som særligt vækkede opsigt, var fagpersonernes vurdering af kriminalitetsrisikoen.

Undersøgelsen udledte, at fagpersonerne overvurderer chancen for, at en 17-årig med forskellige risikofaktorer blev anholdt, sigtet eller varetægtsfængslet inden for et år. Undersøgelsen konkluderer, at fagprofessionelles vurderinger kan være fejlvurderet, og typisk overvurderet, når det sammenlignes med de faktiske udfald.

Men hvad skyldes fejlvurderingen?

Det konkluderes, at der eksisterer en tendens hos fagpersoner, som kategoriser og stigmatiserer unge, hvor der identificeres forskellige risikofaktorer (Ejlskov et al., 2019). Denne iagttagelse er relevant idet tendensen kan betegnes som et forhold, som bør være genstand for læring og forandring.

Et tredje bidrag er fra Iram Khawaja og Laila Lagermann, som er forfattere af bogen '(Farve) blinde vinkler'. Bogen inspirerer mit genstandsfelt med forskningsbaseret viden om, hvordan andetgørelse og racialisering kan eksistere i uddannelsessystemet. Antologien og de forskellige bidrag skal i større helhed sætte fokus på, at viden og intervention i praksis kræver en forståelse af de komplekse måder, hvorpå minorisering/majorisering, racialisering og andetgørelse rammesætter og viser sig i forskellige pædagogiske praksisser.

Et behandlet spørgsmål, som mit speciale også ønsker belyst, er f.eks; hvordan børn og unge oplever stigmatisering af indvandrere i medierne (Khawaja & Lagermann, 2023:16).

Bogens forskellige kapitaler bidrager ligeledes til en diskussion om diskrimination og andetgørelses eksistens i Danmark, eller i hvert fald ved dens rolle som tabuiseret, gennem analyser af, hvordan den kan optræde i subtil form i pædagogisk praksis. Bidraget indebærer et indblik i elevernes reaktioner på dominerende og generaliserende forståelser af etnicitet.

For eksempel viser en undersøgelse i en gymnasieklasse, hvordan eleverne håndterer det stigma, som er pålagt det gymnasium, de går på, men også dem selv, gennem at skabe en kollektiv identitet. I samme ombæring beskriver elevfortællinger, hvordan minoritetsetniske drenge har oplevet, at lærere opfatter deres adfærd mere negativt, og at de disciplinerer dem oftere og hårdere end deres klassekammerater, der ikke bærer de samme kønnede og etniske kropstegn (Khawaja & Lagermann, 2023:253).

Min undersøgelse fokuserer særligt på persongruppens betingelser for udvikling i institutionelle kontekster som folkeskolen eller gymnasiet.

Jeg ønsker dog også at rette særlig opmærksomhed mod den gruppe segment, som muligvis ikke er lige så repræsenteret i forskningen, men som alligevel må betragtes som en del af persongruppen.

Med det menes, at hvis man antager, at der findes strukturer som potentielt kan have en marginaliserende eller ekskluderende effekt, så burde der være mange unge, hvis livssituation afspejler dette mønster.

Individet vil heldigvis ikke altid udvikle en marginaliseret eller ekskluderet personlighed, idet udviklingen er afhængig af andre individuelle livsomstændigheder.

Det kan derfor være reelt at diskutere og undersøge, hvor udbredt den fortælling, som gymnasieeleverne italesætter, er hos individer eller grupper, som står i en forskellig eller mindre privilegeret position.

Empiri, som fremhæver andre end de unge, der klarer sig godt - for eksempel gymnasieelever med minoritetsetnisk baggrund, vil højst sandsynligt kunne nuancere de sociale dynamikker og strukturelle udfordringer, som persongruppen møder.

Jeg er samtidigt bevidst om, at det kan betyde en udvidelse af den afgrænsede aldersmæssige periode, men selv ved at bevare det aldersmæssige spektrum, identificerer jeg et potentiale for, at der kunne opstå fund, som ikke nødvendigvis kommer til udtryk i den primære forskning.

Et fjerde bidrag, som giver stemme til unge mænd, som har oplevet eksklusion, inddrages herunder. Det er bogen 'Vrede unge mænd' af Aydin Soei (Soei, 2011). Den gruppe af unge, bogen omhandler, er unge drenge fra bydelen Nørrebro. Bogen giver et nuanceret og bredspektret indblik i minoritetsetniske unges oplevelser i dansk kontekst og mere specifikt i Københavnsområdet.

Den belyser særligt informanternes møde med politi, medier og samfundsmæssige strukturer og institutioner. Den fokuserer på samspillet mellem boligområder som stigmatisering, drengekønnet og den "unge" alder og hvordan de tilsammen udgør risiko for marginalisering.

Aydin Soei fokuserer i store træk på de historiske gadeoptøjer på Nørrebro, herunder persongruppens oplevelse og bevæggrunde for deres handlinger og mediedækningen af urolighederne. Bogen diskuterer, hvordan gensidig mistillid mellem unge og systemet kan forstærke oplevelsen af kategorisering og diskrimination. For eksempel beskriver den, hvordan informanter oplever, at de møder barriere i deres bestræbelse efter at opnå en legitim social status.

De unge møder som konsekvens af deres identitet en slags ekstra gebyr sammenlignet med de andre. Kriminalitet og dens komplekse årsagsforklaringer diskuteres med afsæt i et samspil mellem samfundsmæssige krav, individuel og social anerkendelse, social position (uddannelse og beskæftigelse) og diskriminerende praksisser.

Opsummerende er jeg bevidst om udfordringen ved at uddrage få forskningsbaserede bidrag og gøre dem repræsentative for det genstandsfelt, undersøgelsen omfavner.

Derfor har jeg været nødsaget til at foretage en selektion af forskningen på feltet. De kilder, jeg ovenfor beskriver, vurderes alle, som bidrag til besvarelsen af undersøgelsen.

Det gør de ved at inddrage det politiske perspektiv, det institutionelle, samt personlige og oplevede beretninger fra unge med ikke vestlig baggrund.

Tilsammen udgør de derfor i et komplekst og tværfagligt samspil en grundlæggende pointe om, at forklaringerne bag eksklusion i de færreste tilfælde lader sig begrænse, men i stedet skal identificeres i et spændingsfelt mellem flere niveauer.

Problematisering

Trods lige formel adgang til fællesskaber, som understøtter individets læring, trivsel og udvikling, er det ikke på forhånd givet, at den formelle ret kan omsættes til lige adgang i den reelle verden. Det er et faktum, som ikke kun kan belyses ud fra en kritisk diskurstheori, som tilfældet er i denne undersøgelse.

Belyses det enkelte individs adgang til personlig udvikling ud fra et individualiseret perspektiv, vil argumentationen være pege i retning af, at det ikke nødvendigvis er samfundsmæssige påvirkninger, som skaber ulighed. I den individualiseret forståelse forklares ulighed ud fra individets egne valg eller forudsætninger. Derfor så er det ikke altid strukturelle forhold, som står i vejen for den ellers lige formelle ret.

Dette speciale er rettet mod at undersøge, hvordan samfundet, herunder den politiske elite samt fagpersoner, forstår og italesætter de udfordringer, unge med ikke vestlig baggrund kan opleve. Herunder hvordan bestemte forståelser, i kombination med magt, kan blive en del af en social virkelighed, som unge med ikke vestlig baggrund også skal navigere i.

Derfor er specialet samtidigt rettet mod at undersøge, hvordan unge med ikke vestlig baggrund oplever de politiske og fagprofessionelle italesættelser ud fra et aktørperspektiv.

Undersøgelsen vil derfor undersøge, hvordan bestemte fortællinger om unge drenge med minoritetsbaggrund, risikere at institutionaliseres og blive en del af det professionelle blik på persongruppen. Herunder hvordan det kan føre til, at persongruppens adgang til udviklende fællesskaber begrænses.

Problematiseringen er inspireret af forskning, som udfoldes i undersøgelsens forskningsafsnit, som er betegnet "state of art".

Jeg er dog særligt inspireret af Mortens Ejrnæs (Ejlskov et al., 2019). Undersøgelsen er relevant, fordi den bl.a. peger på, hvordan fagprofessionelle ofte har tendens til at overvurdere risikoen for normbrydende adfærd blandt unge i udsatte positioner. Ifølge rapporten (2019) konkluderes det, at determinerende forestillinger i sig selv kan bidrage til udviklingen af en afvigende adfærd. Derfor viser rapporten en sammenhæng mellem lave forventninger til unge i bestemte livssituationer, og en negativ udvikling hos de unge som mulig konsekvens af fagprofessionelles deterministiske forventninger. Tilsvarende viser international forskning og Clair Alexander i en britisk kontekst (Det Kriminalpræventive Råd, 2019), hvilke sociale konsekvenser en vedvarende og problemorienteret mediediskurs kan få for unge med asiatisk baggrund.

De omtalte asiatiske unge begyndte at internalisere den dominerende fortælling på en måde, at de tilsluttede sig i grupper uden for majoriteten. Denne tilslutning blev en form for ufrivillig social eksklusion, som konsekvens af en fremstilling, som begrænsede deres personlige muligheder i institutionelle sammenhænge.

Når jeg anvender betegnelsen "afvigende adfærd", skal det forstås med afsæt i Peter Bundesens definition af sociale problemer.

"Det er en iagttaget, uønsket social livssituation, som der er en udbredt opfattelse af, at offentlige institutioner har et ansvar for at søge afhjulpet gennem en hjælpeindsats. Denne kan udføres alene eller i samarbejde med andre institutioner." (Bundesen, 2011, s. 15).

Peter Bundesen argumenterer for, at institutionerne har ansvaret for at afhjælpe uønskede livssituationer hos individer. Dette ansvar kan blive svækket eller misforstået i tilfælde af, at institutionerne agerer ud fra forudindtaget eller generelle antagelser om bestemte grupper i samfundet.

Jeg undersøger derfor, hvordan samspillet mellem sociale og strukturelle forhold kan producere og forme institutionelle praksisser.

Baggrundsviden og kontekst

Grundet et komplekst problemfelt opstår et ønske om tidligt at inddrage relateret perspektiver, som på hver sin måde er tiltænkt at kvalificere problemforståelsen. De kommende afsnit præsenterer derfor alle bestemte teoretiske perspektiver eller temaer, som enten tydeliggøre det komplekse forhold mellem individ og samfund, eller de samfundsmæssige og kulturelle rammer, som undersøgelsen udspringer fra.

Indledningsvist belyses et afsnit om den politiske kontekst. Dette er efterfulgt af en præsentation af mediernes formidling og rolle som kobling mellem politik og det resterende samfund. Det tredje indslag er en gennemgang af begrebet diskrimination, herunder definition og udbredelse i dansk kontekst.

Til sidst belyses et læringsperspektiv med afsæt i det senmoderne samfund (Illeris). Teorierne anvendes ikke direkte i analysen eller i arbejdet med undersøgelsens empiri. Formålet er i stedet, at de fungerer som rammesættende og tidligt, i undersøgelsen belyser nogle af de mekanismer, som informerer undersøgelsens genstandsfelt.

Politisk kontekst

I Danmark er der gennem flere årtier indvandret mennesker fra forskellige verdensdele. En større mangfoldighed har betydet, at vi som samfund har skulle og fortsat skal forholde os til integrationsspørgsmålet. I dansk kontekst blev dette spørgsmål særligt markeret i politisk sammenhæng gennem 90'erne. Lidt efter i 2001 tabte socialdemokratiet regeringsmagten ved folketingsvalget. Den daværende nye regering, bestående af Venstre og Konservative støttet af Dansk Folkeparti, var en regering, som satte indvandringen og integrationsspørgsmålet som en central og kendetegnende mærkesag (Thordal, 2001:20).

Siden har integrationsspørgsmålet i tide og utide og ofte i forbindelse med politiske praksisser, været diskuteret og behandlet.

For eksempel har tematikker som parallelsamfund stjålet overskrifterne med fortællinger om, at vi i Danmark bør undgå at etablere samfund, hvor etniske minoriteter lever deres liv uden egentlig og betydningsfuld kontakt med den resterende del af samfundet (Thordal, 2001:15).

I medierne er de dominerende fortællinger dem, som fremstiller (ofte ikke-vestlig) indvandring som en trussel mod centrale og rodfastet danske værdier.

En problemorienteret retorik og fremstilling i debatten om indvandring og integration har derfor gennem de sidste 20 år været gennemgående og en fast del af dansk politik (Thordal, 2001:55).

Mediers rolle i diskursiv konstruktion

I forbindelse med politiske diskurser og deres indflydelse på, hvordan befolkningen tænker om og italesætter virkeligheden, rettes fokus mod medier og medieteori. Derfor rettes fokus nu på, hvordan medierne spiller en aktiv rolle i at formidle eller give diskursive forståelser gennemslagskraft ved at eksponere befolkningen for særlige, værdiladte perspektiver. Det kan f.eks. komme til udtryk i et omdiskuteret politisk tema som indvandrere og integrationsdebatten.

Den politiske kommunikation i ind- og udland har gennemgået et paradigmeskift. Politikere rækker i dag ud til befolkningen gennem flere og lettere tilgængelige medieplatforme end tidligere, hvor det primært var traditionelle nyhedsplatforme (Aagaard & Blach-Ørsten, 2018:170). Det indebærer potentielle fordele og risici, idet politiske budskaber kan appellere til flere og forskellige modtagere, som ukritisk kan adoptere medie billeder.

Derfor spiller medier en stor rolle i de politiske processer og deres indvirkning på modtagerne af politik. Medierne kan i den forstand forstås som budbringeren mellem politikere og borgere. Medierne er garant for, at politikerne ved, hvad borgerne tænker og omvendt. Centralt ligger erkendelsen af, at medierne ikke skal forstås som en neutral kilde til information, men i stedet som en selvstændig aktør (Thordal, 2011:49).

Medierne spiller en rolle som gatekeeper i forhold til, hvilke emner og problemer der reflekteres i offentligheden. De emner, som reflekteres i offentligheden, skal ses som et resultat af befolkningens og politikernes dagsorden (Aagaard & Blach-Ørsten, 2018:171).

Dagsorden er et centralt begreb indenfor medier og politik og hænger uløseligt sammen med forskellige og ofte modsatrettede interesser. Det er udledt i framing-teorien af McCombs, som i en opridset form handler om, at politikere kan rammesætte og beskrive et omtvistet emne som f.eks. Indvandrerdebatten eller klimadebatten på en måde, så det stemmer overens med deres politiske interesser.

Konsekvensen er, at ellers mangesidet emner reduceres til ensidige fortællinger, som slippes løs i befolkningen, og risikerer at præge befolkningens virkelighedsforståelser. Med andre ord fremhæves noget bestemt (typisk problematisk) ved et bestemt emne, og noget andet (typisk positivt eller i opposition) undlades i fortællingen (Aagaard & Blach-Ørsten, 2018:171).

Mediediskursen er derfor mere end blot en neutral informationskilde, som eksisterer uafhængigt af vores virkelighedsopfattelser. Den spiller i stedet en aktiv rolle i at danne sandheder og evnen til kritisk tænkning (Sørensen, 2010:112).

Strukturel diskrimination

Fra politisk plan og blandt nogle af samfundets mest magtfulde positioner er der historisk skabt en tendens, hvor sociale problemer som kriminalitet ofte forbindes til etnicitet eller kultur. Denne praksis kan forbindes til diskrimination som i mit eksempel defineres efter den juridiske definition: Diskrimination defineres som ulovlig forskelsbehandling, der medfører, at en person får en ringere behandling end andre i tilsvarende situationer på grund af fx personens etniske oprindelse (Institut for menneskerettigheder, 2023).

Jævnfør definition egner diskriminationsbegrebet sig til de processer, jeg problematiserer, fordi der fokuseres på en anden etnicitet end majoriteten samt et skærpet fokus på drenge kønnet. Diskriminationens omfang og fremtrædelsesformer er umiddelbart vanskelige at afgrænse, idet den kan optræde i samfundsstrukturer og i former ved hverdagsinteraktioner.

Den kan opstå som følge af historisk og kulturelt forankrede forestillinger om identitet. Disse forestillinger er samtidigt afsæt for forskelsbehandling og diskrimination. Det skyldes, at kulturelle og historiske forestillinger ofte fremtræder i en binær form, hvor forskellighed ikke anerkendes. Eksempler på dette er mand/kvinde, hvid/ikke-hvid, hetero/homo og diskrimination er den måde, vi handler på baggrund af disse ideologiske forestillinger (Muhr, 2023:8).

Begrebet dekonstruktion er i forlængelse af diskursbegrebet, som refererer til at menneskers virkelighedsforståelse kan formes af bestemte forståelsesrammer, f.eks. dem, som præsenteres i politisk praksis. Begrebet dekonstruktion er i mit problemfelt et relevant forhold, idet det skal opfattes som en analytisk strategi til at forstå og gøre oprør med de selvfølgeligheder, en diskurs kan være baseret på.

Dekonstruktionen ser på, hvordan en diskurs konstruerer en virkelighed, særligt ved at se på det fortiede, det fortrængte og det modsætningsfyldte. Elementer i dekonstruktionen er derfor at åbne en tekst eller at analysere en diskurs ved at blottlægge dens indre spændinger og afsløre dens ideologiske (i nogle tilfælde politiske) tendens (Lund, 2011:113). En skelnen, som foretages i diskriminationsbegrebet, er strukturel/systematisk diskrimination og den mere almindelige hverdags diskrimination. Begge er dog forbundne, idet diskriminerende strukturer og politikker fra magteliten kan være med til at normalisere og legitimere hverdagsdiskrimination.

Som forlængelse af ovenstående beskriver (Skadegård, 2023:322) “at strukturel diskrimination benægtes og undsiges som en anstødelig påstand, og racediskrimination placeres som individualiseret hos det enkelte grænseoverskridende individ”.

Pointen om diskrimination som en individualiseret, men ikke institutionel handling, er interessant i min undersøgelse, om hvorvidt nogle individers adgang til udviklende fællesskaber udfordres af strukturelle forhold. At problemet forskydes til at være individuelle handlinger, udfordrer påstanden om strukturelle forhold, idet det også bliver svært at adressere en form for diskrimination, som benægtes.

Men hvor udbredt er diskrimination?

Institut for Menneskerettigheder har udarbejdet en rapport om oplevet diskrimination i Danmark, som hidtil er den mest omfattende danske undersøgelse af racisme. Undersøgelsen omfattede i alt 4300 minoritetsetniske personer, som er født eller vokset op i Danmark. Spørgsmålet var, hvorvidt de havde oplevet fordomme eller diskrimination på en række samfundsområder som arbejdsmarked, fritidsliv, sundhed og uddannelse. Undersøgelsen viser, at 84 procent af alle minoritetsetniske personer med opvækst i Danmark, enten en eller flere gange i løbet af det seneste år har oplevet at blive udsat for diskrimination på grund af deres etniske baggrund (Institut for menneskerettigheder, 2023: 22).

84 procent af alle minoritetsetniske personer med opvækst i Danmark (herefter minoritetsetniske personer) angiver, at de enten én eller flere gange i løbet af det seneste år har oplevet at blive udsat for diskrimination eller fordomme på grund af deres etniske baggrund. Det er trods, at Danmark i mange år har sat en række tiltag i værk for at bekæmpe diskrimination.

Det indebærer den retlige ramme, både nationalt og internationalt. For eksempel har Danmark ratificeret konventionen (CERD) om afskaffelse af alle former for racediskrimination, som bl.a. forhold forpligter stater til at forbyde alle former for racediskrimination (Institut for menneskerettigheder, 2023: 18).

En del af forklaringen er naturligvis de forskellige "optrædelsesformer", som kan være mere eller mindre synlige. For eksempel, og til forskel for de mere direkte diskriminationsformer, er strukturel diskrimination endnu ikke nødvendigvis omfattet af lov.

Der er i stedet tale om den diskrimination, der ligger implicit i (eller til grund for) de mere direkte diskrimination former. Denne diskriminerings form er ifølge forsker i strukturel diskrimination, Mira C. Skadegård, "Affødt af (og indflettet i) normer, antagelser, vaner, sociale koder og praksisser samt normative forventninger til adfærd".

Den naturlige konsekvens af, at diskriminationen infiltrerer individets sprog, forståelser og diskurser om andethed, vil være at det påvirker, hvordan individet handler (Skadegård, 2023:318).

Derfor kan strukturel diskrimination forstås som rodfæstede og underliggende antagelser, som kan skabe grundlag for diskriminerende handlinger, praksisser og normer (Skadegård, 2023:318). Den institutionelle form udspringer derfor fra et strukturelt afsæt, men skal i højere grad konkretiseres. Det skal den, idet den udspringer fra institutioner som uddannelsessystem eller arbejdsplads, og den tydeliggøres i form konkrete politikker eller praksisser, som re-/producerer ulige vilkår.

Diskursernes afgrænsning af et bestemt fænomen, kan derfor potentielt producere diskriminerende praksisser, som kan få sociale konsekvenser

Aydin Soei beskriver bl.a., hvordan de unges oplevelse af eksklusion var forbundet med både deres sociale position og de herskende mediediskurser.

Han beskriver, at forhold som arbejdsløshed, manglende uddannelse og en overrepræsentation i kriminalitetsstatistikkerne, videreformidles og ofte forstærkes ved mediepraksis, som kan have tendens til at overdrive, og på den måde forvanske billede af etniske minoriteter som en fælles, homogen gruppe med gennemgående udfordringer.

En ensidig fremstilling af etniske minoriteters position risikerer derfor at forstærke sociale kløfter mellem majoriteter og minoriteter i samfundet (Soei, 2011:110). For eksempel fremgår det af (Soei, 2011), hvordan informanten Omar oplevede, at mediedækningen af Nørrebro omkring uroligheder gav næring til sociale overdrivelser.

Omar fortæller, hvordan han selv med sine venner i deres barndom var tilbøjelige til at tro på den mediefremstilling om Nørrebro, som engang var herskende. Portrætteringen bød bl.a. på fortællinger om moralsk utilregnelige andengenerationsindvandrere, som bekræftede ham og hans venner i, at det var “normalt” at udvikle en kriminell adfærd, hvis man var en ung mand med indvandrerbaggrund fra Blågårdskvarteret (Soei, 2011:110).

Et læringsperspektiv

Undersøgelsens persongruppe er særligt de individer, hvis livssituation i en eller anden grad kan være genstand for en professionel løsningindsats, da dette kan være en indikation på udfordringer i læring og udviklingsmiljøer. Selvom det som udgangspunkt ikke er undersøgelsens formål at finde årsagsforklaringer på individets læringsvanskeligheder et perspektiv som belyser årsagssammenhænge på et individ eller gruppe-niveau, udelukkes denne betydning ikke.

Undersøgelsens formål er at undersøge, hvordan politiske og institutionelle praksisser kan have en indflydelse på persongruppens læringsbetingelser og adgang til udviklende fællesskaber. Derfor tilslutter undersøgelsen sig Illeris perspektiv på læring som noget, der er indlejret i en social og samfundsmæssig kontekst, hvor individets omgivelser både giver impulser til og sætter rammer for, hvad der kan læres, og hvordan (Illeris, 2017:38).

Læring og individets tilegnelse af læring bliver midlertidigt mere og mere værdifuldt i lyset af nyere tids termer om konkurrence- og videnssamfund. Derudover er verden undervejs i en global udvikling, som påvirker samfund og derfor individet, så at læring i dag spiller en central rolle i samfundsforhold som økonomi og global konkurrence.

Det opfattes derfor i dag som et afgørende element i samfundets eksistensgrundlag, at samfundet og dets individer kan hævde sig læringsmæssigt (Illeris, 2017:39).

Ungdommen som periode er historisk set, og fortsat i dag, under forvandling og svær at indfange. Begrebet er historisk udviklet i takt med samfundsmæssige begivenheder som kapitalismen og industrialiseringen, hvorfor jeg hellere ikke mener, at der kan foretages et skel mellem samfundets tilstand/udvikling og individers livsbetingelser. Strukturer som klasse tilknytning og en stærk forbindelse til et bestemt erhvervsområde er i dag forandret.

Det betyder, at de unge skal finde deres egen vej gennem egne valg. Alt synes muligt, men alligevel oplever de unge utallige begrænsninger, for mange muligheder er helt utilgængelige for de allerfleste (Illeris, 2017:235).

I den sammenhæng skal det understreges, at individer befinder sig i individuelle livssituationer, som på hver sin måde påvirker deres læringsbetingelser (Illeris, 2017:246). Sociale forhold er varierende og mere eller mindre betydningsgivende, men det må ikke betyde, at et ikke kontrollerbart forhold som etnicitet kan få en påvirkning. Undersøgelsen vil derfor forsøge, at undersøge, om nogle individer betaler en ”ikke økonomisk pris” for deres etnicitet. Denne ”pris” defineres som en minoritetsbeskatning, som i sig selv kan være spredt på tværs af undertrykkelsesakser (abilitet, race, nationalitet, køn, klasse, seksualitet, mm.) (Thorsen, 2019:37)

Videnskabsteori

Følgende afsnit har til formål at placere projektet i en videnskabsteoretisk ramme, som skal tydeliggøre, hvordan jeg forstår mit genstandsfelt, herunder vidensproduktionen. I min undersøgelse har jeg et diskursteoretisk udgangspunkt, som er definerende for, hvordan jeg forstår viden. Uden videnskabsteoretisk bevidsthed risikerer man, at ens videnskabsidealer, forud antagelser om verden, om erkendelsens muligheder, sproget og analysestrategierne, ikke er holdbare eller egner sig til formål som akademiske undersøgelser.

I mit tilfælde vil jeg uden denne bevidsthed risikere at trække på antagelser, som står i modsætning til diskursteoriens vidensforståelse og dermed bygge på forskellige og (modsatrettede) grundantagelser (Olsen & Pedersen, 2015:102). Den diskursteoretiske retning kædes sammen med den socialkonstruktivistiske vidensforståelse. Socialkonstruktivismen er en fællesbetegnelse for en række nyere teori om kultur og samfund (Jacobsen & Kristiansen, 2018:59)

Trods en udbredt bevidsthed om den manglende alsidige og generelle definition af socialkonstruktivismen, bygger den på de samme generelle filosofiske antagelser som de fleste diskursanalytiske tilgange. Derfor betegnes diskursanalysen som en blandt flere socialkonstruktivistiske tilgange (Winther Jørgensen & Phillips, 1999:13).

Vivien Burr opridser fire præmisser, som binder det socialkonstruktivistiske felt sammen og samtidigt optræder i forståelsen af Ernesto Laclaus og Chantal Mouffes diskursteori, den kritiske diskursanalyse og diskurspsykologi (Winther Jørgensen & Phillips, 1999:14).

Den første præmis er en kritisk indstilling overfor selvfølgelig viden. Udgangspunktet er, at virkeligheden kun er tilgængelig for os gennem vores kategorier. Derfor findes ingen objektiv sandhed - sandheden er derimod et produkt af vores måder at se verden på.

Den anden præmis er, at vores syn på og viden om verden altid er kulturelt og historisk indlejret. Derfor er de måder, hvorpå vi forstår og repræsenterer verden, historisk og kulturelt specifikke og kontingente.

Den tredje præmis er, at vores måder at forstå verden på skabes og opretholdes i sociale interaktioner, hvor man producerer fælles sandheder og kæmper om, hvad der er sandt og falsk.

Vivian Burr's fjerde præmis om socialkonstruktivismens grundlæggende antagelser er, at der i forskellige sociale og kulturelle kontekster eksisterer forskellige sandheder om, hvilke handlinger der skal naturliggøres og opfattes som normale. Den sociale konstruktion af viden og sandhed får dermed konkrete sociale konsekvenser (Winther Jørgensen & Phillips, 1999:14).

Ifølge Burrs fire principper, er virkeligheden konstrueret og derfor hverken endegyldig eller ikke-foranderlig. I min videnskabelige positionering anerkender jeg derfor de øvrige videnskabelige perspektiver, som også kan anskue undersøgelsens problemfelt.

Hvis en sandhed opfattes som en konstruktion, som gennem en diskursiv kamp er blevet til en sandhed, må konstruktionen også fortie eller marginalisere andet, og på den måde må det, vi forstår som virkelighed, blot være en ud af flere muligheder.

Med andre ord vil en sandhed eller dominerende holdning om et specifikt forhold i samfundet ikke kun forstås uafhængigt af de omkringliggende sociale eller processer (Olsen & Pedersen, 2015:126-127).

Sættes dette perspektiv ned over undersøgelsens genstandsfelt, kan det undersøges, hvilke dominerende forståelser der får indpas, samt hvilke der undertrykkes.

For min empiriindsamling og efterfølgende analyse gennem har min videnskabsteoretiske position betydet, at jeg opfatter de beretninger, jeg har tilgået gennem interviews, som ytringer, der en del af diskursive formationer, frem for at forstå dem som ytringer, som er uafhængige af den sociale virkelighed.

Udtalelserne fra undersøgelsens fire informanter placeres og analyseres alle inden for allerede eksisterende diskurser om unge, integration, kriminalitet eller øvrige sociale problemstillinger.

I interviewene af undersøgelsens i alt fire informanter, har jeg ud fra et diskursivt afsæt være opmærksom på informanternes positionering i identificerede politiske diskurser.

Det er et valg baseret på diskursanalysens grundlæggende antagelse om, når vi erkender noget, er den farvning eller mediering, som sker gennem diskursen, grundlæggende (Hansen, 2013:439).

Afgræsning af persongruppe og genstandsfelt

Som studerende på kandidatgraden læring og forandringsprocesser, er min motivation og indgangsvinkel til dette speciale at kunne bidrage til at belyse og forhåbentligt præge strukturer og processer i det udfordrede krydsfelt mellem ind- og eksklusion.

Jeg er bekendt med det faktum, at ind-og eksklusionsprocesser ikke lader sig afgrænse og i forskellige tilfælde berører forskellige mennesker i forskellige aldre og i forskellige sociale kontekster.

I dette speciale undersøger jeg afgrænses undersøgelsen til at fokusere på de sociale implikationer bestemte forståelsesrammer og italesættelser som vedrører drenge i alderen 14 - 18 år med ikke-vestlig minoritetsbaggrund.

Men gælder det alle minoritetsetniske unge fra nord, syd, øst og vest? Nej. I dette speciale vil en ung mand med bopæl i Danmark og rødder i Polen ikke være en del af persongruppen, på trods af det faktum, at den polske etnicitet også er en minoritet i dansk kontekst.

Interessefeltet er i stedet indsnævret til at omhandle etniciteter fra lande med overvejende muslimsk befolkning.

Persongruppen er efterkommere, eller det som vil svare til 2. eller 3. generations indvandrere.

En overordnet betegnelse vil derfor kunne være:

Drenge i alderen 14 - 18 år, som er efterkommere af indvandrere fra overvejende muslimske og ikke-vestlige lande.

I min undersøgelse anvender jeg betegnelsen *persongruppe* om drenge i alderen 14-18 år med ikke-vestlig baggrund. Alternativt kunne betegnelsen "undersøgelsesgruppen" være anvendt.

Jeg har valgt persongruppe som overordnet betegnelse, da jeg mener, at det bedre dækker over både de informanter, som direkte i min undersøgelse, og på den anden side de resterende unge med samme eller lignende baggrund og alder, som f.eks. er repræsenteret i eksisterende forskning som inspirerer min undersøgelse.

Udover etnicitet er perioden i interessefeltets liv ikke betydningsløs i forhold til specialets problemfelt.

Perioden afgrænses fra 14 år og til og med det 18. år og den officielle myndiggørelse. I perioden op til og omkring overgangen til den juridisk fastsatte myndighedsalder eksisterer der en udbredt forventning om, at individet påtager sig ansvaret for sit eget liv.

Denne overgang til større selvaretagelse er bl.a. afhængig af læring og deltagelse i institutionelle sammenhænge, som f.eks. uddannelsessystemet eller erhvervslivet.

Den afgrænsede periode fra 14-18 år kan derfor betegnes som en periode, hvor individets adgang til udviklende fællesskaber er afgørende for, hvordan individet tilpasser sig de forandringer og krav, som følger overgangen til voksenlivet.

Metode

Indsamling af empiri

Min tilgangsmåde til at finde svar på undersøgelsens overordnede problemstilling, som behandler spørgsmålet, om lige ret også afspejler sig i reel lige muligheder, vil nu kort opridses.

Første led i denne interesse er at afdække den problemorienterede sproglige fremstilling af indvandrere i indvandrere- og integrationsdebatten. Derfor vil undersøgelsens teoretiske og metodiske positionering primært være inspireret af den kritiske diskursanalyse.

På den baggrund har jeg, forud for udarbejdelsen af undersøgelsens analyse afsnit, afholdt to gruppeinterviews. Interviewene var begge planlagt og afholdt på baggrund af en konkret aftale om afholdelse, herunder mødested, dato og tidspunkt.

Interviewene har været struktureret således, at jeg som det første foretog et interview med to fagpersoner. Kontakt etableringen foregik gennem mit private netværk, hvor jeg fik kontakt til den ene fagperson, som foreslog at hun medbragte en af sine bekendte, som havde relevant kendskab og erfaring indenfor feltet.

Interviewet havde en varighed på cirka en time, da begge fagpersoner skulle skiftes til at besvare spørgsmålene, og de i flere tilfælde havde supplerende bemærkninger til hinandens udsagn.

Mit andet gruppeinterview fandt sted kort før påbegyndelsen af undersøgelsens sidste delanalyse. I søgen efter informanter havde jeg tre formelle kriterier i form af alder, køn og etnicitet. Informanterne skulle være unge i alderen 14-16 år med ikke vestlig-baggrund. Igen foregik kontakt etableringen gennem mit private netværk.

Jeg kontaktede to unge, som jeg har et forudgående kendskab til gennem mit arbejde på en almen folkeskole. Denne gang var det et bevidst valg at afholde interviewet som et gruppeinterview, hvor de unge gennem turtagning kunne supplere og bidrage til hinandens fortællinger. Samtidigt havde jeg en formodning om, at informanterne vil få en oplevelse af et åbent og uformelt rum, ved at vi alle sad sammen.

Interview metode

Valget på interview som metode til min empiri samling, skal forklares ud fra et ønske om at tilgå personlige fortællinger om det fænomen, som undersøgelsen behandler.

Mine informanter kunne således også bidrage ud fra to forskellige udgangspunkter, idet fagpersonerne udtalte sig ud fra faglig viden, mens de unges spørgsmål i højere grad var oplevelsesorienteret. Det falder indenfor Lene Tanggaard og Svend Brinkmanns perspektiv om, at typisk interviewer mennesker for at få adgang til deres oplevelser af forskellige fænomener (Tanggaard & Brinkmann, 2015:31).

En anden faktor, som fik betydning for mit metodevalg, var at det på baggrund af en afgrænset og specifik empiri kan være lettere at lave grundige analyser (Petersen & Christoffersen, 2017:116).

Interviewene har i forlængelse af det kvalitative afsæt været kendetegnet ved at være semistruktureret.

Denne form er den, der oftest anvendes i moderne interviewforskning (Tanggaard & Brinkmann, 2015:36). Det semistrukturerede interview kan minde om en hverdagssamtale (Kvale & Brinkmann, 2009:45).

Den kan ifølge Tanggaard & Brinkmann (2010:31) kendes ved at besidde en særlig struktur samt et specifikt formål.

I anvendelsen af det semistrukturerede interview, kan det være en fordel, at intervieweren har en bagvedliggende viden om emnet, da det vil betyde, at der kan stilles relevante spørgsmål undervejs i interviewet (Tanggaard & Brinkmann, 2010:37).

Gennem min personlige interesse for politisk såvel som ind- og eksklusionsprocesser og en professionsbachelor som socialrådgiver, har jeg opnået en bagvedliggende viden om individuelle såvel som strukturelle forklaringer på menneskelig adfærd.

Det medfører naturligvis en skærpet opmærksomhed på at tilstræbe en vis objektivitet i interviewene og fortolkningen af disse. Betegnelsen tilstræbt objektiv idet vinder indpas i lyset, af Tanggaard og Brinkmanns perspektiv, som peger på, at fuldstændig objektivitet er uundgåeligt i forskningsinterviews, da interviewsituationer altid er bestemt af interviewerens dagsorden (Tanggaard & Brinkmann, 2015:37).

Observation

Udover kvalitative interviews er min empiriindsamling produceret gennem feltarbejde og observation i feltet. Undersøgelsens observationsdata blev foretaget i foråret 2024 i et socialpædagogisk tilbud, som er en del af Københavns kommunes tilbudsvifte.

Tilbuddet er åbent for alle unge i Københavns Kommune, og der tilbydes individuelle såvel som gruppe aktiviteter, med særligt fokus på brobygningen til det almene samfund. I de to dage, jeg tilbragte i feltet, opholdt de unge sig i et træværksted, hvor de havde til opgave at bygge en genstand af træ mod betaling.

Feltarbejdet blev afholdt i skolernes vinterferie, da det betød, at der var flere unge til stede. Besøgene havde en varighed på i alt fire timer, fordelt på to fysiske besøg, som begge varede to timer og fandt sted i samme uge.

Mit primære formål var et kort, men intensivt feltstudie, som er velegnet til at indhente et mindre, men solid og varieret empiri, der kan danne grundlag for en kulturanalytisk baseret analyse (Kristensen & Hussain, 2019:177). Derfor bidrog feltarbejdet med tilgå det ikke-italesatte, det hemmelige, det ikke-reflekterede, det kropslige, det situerede, interaktionerne mellem aktører (Szulewicz, 2015, s. 87).

Den type af observationsstudie, jeg foretog, er kendetegnet som observation i naturlige omgivelser. Den naturlige form er et udtryk for, at den sociale kontekst, jeg har observeret, også eksisterende, inden jeg som observatør "trådte ind" og observerede. Forskerens tilstedeværelse er på feltets præmisser, og forskeren er derfor indstillet på uforudsete og ikke kontrollerbare hændelser. Derfor betegnes relationen mellem felt og observatør som ustruktureret (Kristiansen & Krogstrup, 2015:46).

Når observation anvendes metodisk, anvendes det enten som en fremgangsmåde/teknik eller som et forskningsdesign. Når noget observeres gennem en teknik, er formålet at undersøge en afhængig variabel i et kontrolleret eksperiment.

Når observation benyttes som et design, er formålet i stedet at observere naturligt forekommende adfærd, uden at eksperimentere med den (Kristiansen & Krogstrup, 2015:29).

Selvom jeg i min observation er inspireret af observation som design, hvor jeg opnår indsigt i fænomeners naturlige optræden, er der i metoden en væsentlig betingelse. For overhovedet at foretage observationsstudier skal man anerkende, at observationerne er foretaget

af en person med et særligt blik på en bestemt problemstilling. Denne betingelse betyder, at forskerens eget perspektiv altid skal medtænkes som en del af undersøgelsen (Kristiansen & Krogstrup, 2015:17).

Mit formål med observationen skal forstås i forhold til undersøgelsens overordnede formål, om at belyse, hvordan dominerende diskurser kommer til syne i den sociale verden. Gennem tilstedeværelse i et socialpædagogisk felt, hvor de deltagende hovedsageligt er unge med ikke vestlig baggrund, kunne jeg opnå indsigt i de handlinger eller interaktioner som vedligeholder den sociale organisation.

Simmel (1950) kalder disse observationer for det sociale livs "unavngivne væv eller ukendte væv". Disse er tilsyneladende neutrale og tilfældige, men kan i en analytisk ramme være udtryk for overordnede diskursive processer og indlejringer.

Min tilstedeværelse var kendetegnet ved observation samt observation under deltagelse. Det beskrives som en moderat deltagelse, som er en betegnelse for, at etnografen søger at balancere mellem at være insider og outsider, mellem deltagelse og observation (Pedersen & Klitmøller & Nielsen, 2012:14). I denne form skal observatøren justere sin krop og personlighed til kulturens rytme og puls (Pedersen & Klitmøller & Nielsen, 2012:14).

I metoden, er feltnoterne observatørens væsentligste datakilde. Observatøren skal ikke blot notere, hvad der betragtes i feltet, men også sine erfaringer og refleksioner. En grundig notering kan hjælpe forskeren med at erindre det observerede/oplevede længe efter observationen fandt sted (Bogdan & Taylor, 1975).

Feltnoterne kan enten skrives undervejs i observationen eller efter, den er afsluttet (Kristiansen & Krogstrup, 2015:146). Under min observation var dette en vekselvirkning, som oftest kom an på min deltagelsesgrad. Når jeg ikke var deltagende, men blot observerende, prioriterede jeg at notere øjeblikkeligt. Som deltagende foretog jeg notering i pauser eller efter endt observation.

Nogle observationer blev også skrevet i stikord og måtte udarbejdes efter endt observation. Jeg var i processen særligt opmærksom på at ikke notere på computer eller under samvær med de tilstedeværende unge.

Dette indebærer en fare for, at personerne føler sig overvåget og måske derfor ændrer adfærd (Kristiansen & Krogstrup, 2015:146). Mine notater vil, trods min bestræbelse for at tilgå en objektiv position, altid kun være et udsnit af det observerede.

Samtidigt skal forskeren kunne gengive sine observationer, og til det formål er det nødvendigt for forskeren at lægge sin mening ned i det observerede. Derfor kan det observerede og noteret betragtes som forskerens tolkning af observationen, og ikke objektiv virkelighed (Kristiansen & Krogstrup, 2015:146)

Opsummerende er feltarbejdet inddraget, idet bidraget udvider min empiriske spændvidde ved at supplere med indblik i, det som faktisk udspiller sig i praksis. Dermed opnår jeg en slags insider viden i det genstandsfelt jeg undersøger (Szulevicz, 2015:85).

Udvælgelse og analyse af politisk tale

Udover den producerede empiri implicerer et uddrag fra statsministerens tale ved folketingets åbning i 2020.

Talen behandler forskellige forhold i samfundet, men det udvalgte uddrag fremhæves grundet relationen til min undersøgelses gensandsfelt, herunder italesættelse af unge mænd med ikke-vestlig baggrund. Derudover repræsenterer talens afsender og kontekst en central politisk position. Talen er samtidigt medtaget, idet den spiller sammen med mit strukturelle og politiske fokus, på hvordan persongruppen diskursivt italesættes.

Den magtfaktor, som talen repræsenterer, skal samtidigt være med til at understøtte undersøgelsens fokus på magt og meningsskabelse - herunder hvordan en tale fra politisk position får betydning for institutionelle praksisser samt persongruppens oplevelser i udviklende fællesskaber.

Den teksthævede analyse af talen er foretaget med inspiration fra diskursteoretikere som Norman Fairclough samt Ernesto Laclau og Chantal Mouffe, som har udviklet forskellige begreber, som tilbyder diskursiv tekstanalyse af diskursive udsagn.

I det analytiske arbejde med talen analyseres det sagte, men også det usagte, implicite eller underforstået. Uddragets rolle er tiltænkt at have et rammesættende formål, så empiriindsamlingen analyseres i lyset af de diskurser, som ud fra min analyse kan uddrages i det valgte udsnit af talen.

Det vurderedes derfor, at uddraget kan sætte rammen for at undersøge hvorvidt, strukturelle forhold kan medvirke til at drenge med ikke vestlig baggrund får sværere forudsætninger for adgang og læring indenfor udviklende fællesskaber.

Fænomenologi og hermeneutik

Mine interviews er baseret på den fænomenologiske tilgang, idet den har en videnskabelig interesse i at tilgå fænomener ud fra aktørernes perspektiv (Kvale & Brinkmann, 2015:48).

Metodisk er dette et forsøg på at træde et skridt tilbage og tilgå informanternes fortællinger uden en foruddefineret ramme (fænomenologi).

Bestræbelsen på at tilgå fænomenet objektivt, kan i teorien betegnes som fænomenologisk reduktion, som fænomenologen Edmund Husserl kalder en epoche (Husserl, 1997). Min adgang til empirien, var at jeg gennem specifikke, åbne spørgsmål har forsøgt at lade informanterne beskrive deres virkelighed frit og reflekterende.

Den fænomenologiske tilgang er kommet til udtryk i analysen ved, at jeg har udvalgt citater, hvor jeg mener, at informanternes personlige oplevelser eller holdninger særligt kommer til udtryk.

Behandlingen af empirien har jeg, i fænomenologiens navn, forsøgt at tilgå udsagnene sådan som de udtrykkes sig i interviewene, snarere end på hvordan jeg troede eller mente, at de var eller burde være og derefter basere mine definitioner på omhyggelige beskrivelser (Zahavi, 2018:46).

Samtidigt vil jeg, i tråd med undersøgelsen, være bevidst om min egen tilstedeværelse og fortolkning (hermeneutik). Den tyske filosof Hans-Georg Gadamer snakker om forståelsesbegrebet og de begreberne om forforståelser og fordomme. Forforståelser er tidligere forståelser som går forud for vores nuværende forståelse.

Dette kan udtrykkes gennem den hermeneutiske cirkel og ideen om, at mennesket aldrig går forudsætningsløst til et socialt fænomen (Højbjerg, 2004).

Ideen om fordomme som cirkulerer og deres konstante tilstedeværelse i mødet med sociale fænomener, er derfor en forudsætning for al forståelse, ifølge Gadamer (Højbjerg, 2004).

Min personlige interesse i genstandsfeltet betyder, at jeg har et forudgående teoretisk overblik samt personlig interesse i spørgsmålet om, hvorvidt lige formel ret også betyder lige adgang. Det vil sige, at jeg vil fortolke de udsagn, jeg tilgår gennem mine interviews, ud fra min eksisterende viden. Dermed trækker jeg på den hermeneutiske videnskabsteori, da den positionerer sig anderledes end den fænomenologiske tilgang, når det angår forskerens forhåndsviden til feltet.

Sociologen Anthony Giddens har, med inspiration fra Gadammers begreb, udviklet et supplerende begreb: Den dobbelte hermeneutik. Giddens citeres: "*Sociology deals with a universe which is already constituted within frames of meaning by social actors themselves, and reinterprets these within its own theoretical schemes, mediating ordinary and technical language*" (Giddens, 1993:70).

Giddens argumenterer for, at individet forstår og fortolker den sociale verden gennem sine personlige "frames of meaning". Disse er et udtryk for strukturer, som individer taler og tænker ud fra, og herfra producerer mening.

Giddens begreb om *den dobbelte hermeneutik*, er i tråd med undersøgelsens diskursive fokus, som bygger på antagelsen om, at sandheder ikke er universelle, men socialt konstruerede.

Den dobbelte hermeneutik betyder, at selv hvis jeg tilstræber at fralægge min personlige subjektivitet, vil min empiriindsamling allerede være konstitueret indenfor informantens egen livsverden.

Derfor vil den sociale verden, jeg som forsker undersøger og fortolker, allerede være fortolket gennem informanternes "frames of meaning".

Jeg har i analysen erkendt tilstedeværelsen af personlige perspektiver (hermeneutikken), og været særligt opmærksom på til og fravalg af empirisk materiale. For eksempel har min forskningsinteresse været at undersøge, hvordan bestemte diskurser enten udfordres, nuanceres eller reproduceres i de to gruppeinterviews.

I informanternes italesatte virkelighed har jeg været opmærksom på at identificere, hvilke underliggende forhold og "frames of meaning" der danner deres udsagn og meningsramme.

Gennem åbne spørgsmål og informanternes reflekterede respons har jeg kunne udlede svar, hvor jeg særligt var opmærksom på at identificere udsagn som, indikerer hvilke "frames of meaning" informanterne i deres udsagn trækker på.

Undersøgelsens empiriindsamling (herunder interviews og observation) er derfor primært inspireret af fænomenologien og hermeneutikken. Det danner derfor afsæt for min vidensproduktion, men videreføres **ikke** som min analytiske ramme.

I analysen er mit formål i stedet sprog og kommunikative begivenheder, for eksempel et bestemt udsagn fra en informant eller et udsnit af statsministerens tale.

Disse analyseres *diskursivt* med henblik på at undersøge, hvordan sprog konstituerer den sociale verden i betydning, og hvordan betydning aldrig kan fastlåses på grund af sprogets grundlæggende ustabilitet (Jørgensen & Phillips, 1999:14).

Personlig forskerposition og motivationsbaggrund

Min motivation for at undersøge, hvorvidt minoritetsetniske unge drenge risikere, at opleve forskelsbehandling og ikke have de samme reelle muligheder for personlig udvikling, er nært forbundet med min egen biografi.

Jeg er selv en ung mand, som er efterkommer af albanske forældre, ligesom jeg gennem min opvækst er opvokset i et boligområde, hvor mange langvarige og personlige bekendtskaber med andre efterkommere er skabt.

Personlige erfaringer - på både godt og ondt - har skabt forforståelser relateret til det genstandsfelt, jeg undersøger.

Ligeledes har de fortællinger fra bekendtskaber (efterkommere) medvirket til at cementere et bestemt blik på minoritetsetniske møde med samfundet og institutioner.

Erfaringer som disse er iagttaget gennem en længere tidsperiode i mit liv og udgør derfor unægteligt en del af det ståsted, som undersøgelsen udspringer fra.

Dermed risikerer det forudgående kendskab at (ubevidst) influere undersøgelsesprocessen og de forskellige led i min empiriindsamling, hvis jeg som forsker overser eller fejlvurderer min relation til feltet. Samtidigt er mine observationer og oplevelser - særligt fra mine ungdomsår (15 - 18 år) - en motivation for netop min indgangsvinkel til genstandsfeltet.

I mine sidste folkeskole år oplevede jeg, hvordan en gruppe med minoritetsunge drenge, mig selv inkluderet, som gennem en skoletid havde haft et stærkt fællesskab, blev redefineret. Retrospektivt syntes skellet at opstå i en periode, hvor emner som uddannelsesvalg og fremtid fyldte mere end de før havde gjort.

Den gradvise splittelse udformede sig bl.a. ved, at de fagligt stærke elever, drevet af begejstringen ved det spændende og ukendte ved en snarlig gymnasiestart, blev endnu tættere med hinanden. Omvendt blev den gruppe, som i forvejen havde haft faglige eller adfærdsmæssige udfordringer i folkeskolen, også tættere knyttet sammen.

Nogle af dem fik nye bekendtskaber, som oftest var nogle år ældre, kendte i lokalmiljøet, eller som havde haft lignende oplevelser i deres folkeskoletid. Mine oplevelser har siden vakt en interesse for, hvorfor nogle unge ikke formår, eller kan eksekvere deres lige formelle ret til udviklende fællesskaber.

Det er netop derfor, at den målgruppe, som specialet undersøger, er i alderen 14-18 år. De erfaringer som jeg retrospektivt kan erindre, centrerer sig særligt omkring temaer som muligheder, livsbetingelser samt ind- og eksklusion, herunder persongruppens oplevelser i udviklende fællesskaber (skolen).

Min motivation er derfor at belyse denne overgangsperiode herunder, institutionelle og strukturelle påvirkninger på persongruppens læring og forandring.

Informanter

Mit valg af informanter har været baseret på kriterier i henhold til undersøgelsens problemformulering. Informanterne, jeg har interviewet for at afdække aktørperspektivet, falder derfor alle indenfor den aldersmæssige og etniske afgrænsning, som jeg har defineret.

Valget skal dertil forklares af informanternes personlige vilje og motivation for at dele personlige erfaringer og indgå i interview.

De fagpersoner, som er interviewet i forbindelse med undersøgelsen, møder begge persongruppen i deres praksis.

Kendetegnende for deres praksis er også, at denne er relationsbåret, idet de begge udfører praksis i funktioner, som ikke er myndighedsbaserede.

Det kan medføre, at fagpersonerne kan bidrage med et mere nuanceret kendskab til de unges livssituationer.

Omvendt havde det også været berigende, at få indblik i en myndighedsfunktion, som f.eks. en sagsbehandler, og få indblik i faglige overvejelser og beslutningsprocesser, herunder hvordan disse diskursivt er konstrueret.

Præsentation af informanter

Ud over observation indgår også kvalitative interviews med to fagpersoner og to unge. De fagpersoner som i forbindelse med undersøgelsen har deltaget i interviewene, omfatter funktioner som henholdsvis en støtte- og kontaktperson med primært ansvar for kriminalitetstruede unge samt en opsøgende medarbejder som udøver praksis i Københavns Kommune. Af hensyn til informanternes personlige fortællinger samt undersøgelsens etiske hensyn anonymiseres visse identificerbare beskrivelser, herunder navn og/eller ansættelsessted. I stedet for at referere til informanterne gennem deres navn, refererer jeg i undersøgelsen til informanter gennem forkortelsen I (informant), og herefter et tal fra 1-4, idet der i alt optræder fire informanter. Efter kontaktetablering til informanterne har jeg anvendt AAU's officielle samtykkeerklæring forud for afholdelsen af interviews. Tabellen nedenfor illustrerer informanterne (1-4) og deres baggrund.

Tabeloversigt

<u>Informanter</u>	Informant 1 (I-1)	Informant 2 (I-2)	Informant 3 (I-3)	Informant 4 (I-4)
Informant-beskrivelser	I-1 er 16 år gammel og har albansk afstamning. Han har efter afsluttet niende klasse taget et år i tiende klasse. Han vil gerne på gymnasiet efter endt tiende klasse.	I-2 er 17 år gammel og har Palæstinensisk afstamning. Han er på sit første år i sin Hf-eksamen, som han har påbegyndt i efteråret 2024.	I-3 er uddannet pædagog og har siden taget en overbygning i pædagogisk psykologi. I-3 er ansat i et socialpædagogisk tilbud placeret i København. Den primære målgruppe I-3 møder er unge drenge med minoritetsetnisk baggrund.	I-4 er uddannet socialrådgiver og har tidligere arbejdet som myndighedssagsbehandler. Aktuelt er I-4 "gadeplansmedarbejder" i en opsøgende funktion. I sin praksis møder I-4 udover problematikker relateret til kriminalitet også andre forskelligartede problemstillinger.

Analytisk ramme

Norman Fairclough

Diskursteorien fortolkes som en teori, som tager afsæt i en forståelse af, alt samfundsmæssighed som resultat af diskursive processer (Jørgensen & Phillips, 1999:45)

En central diskursteoretiker er Norman Fairclough, som har defineret den kritiske diskursanalyse. I hans tilgang er det centrale, at diskurs er en vigtig form for social praksis, som både reproducerer og forandrer viden, identiteter og sociale relationer, herunder magtrelationer og som samtidigt formes af andre sociale praksisser og strukturer (Fairclough, 1992:66)

Hans argumentation er derudover, at diskursiv praksis ikke bare reproducerer en allerede eksisterende diskursiv struktur, men også udfordrer denne ved at bruge ord til at betegne, hvad der kunne være uden for strukturen (Fairclough, 1992:66)

Han definerer den kritiske diskursanalyse som en tilgang, der på den ene side har til formål systematisk at analysere de ofte uigennemsigtige årsags- og determinants forhold mellem diskursive praksisser, begivenheder og tekster og på den anden side bredere sociale og kulturelle strukturer, relationer og processer.

Tilgangen kan derfor undersøge, hvordan begivenheder og tekster fremkommer og er ideologisk formet af magtrelationer.

I den forbindelse skal den kritiske diskursanalyse kunne undersøge, hvordan uigennemsigtigheden i relationen mellem diskurs og samfund selv er en faktor, der sikrer magt og hegemoni (Fairclough, 1995:132).

Derfor anvender Fairclough den detaljerede tekstanalyse til at få indsigt i, hvordan diskursive processer kan aflæses lingvistisk. Samtidigt kritiserer han den lingvistiske analyse for ikke tilstrækkeligt at belyse forbindelserne mellem teksterne og de samfundsmæssige og kulturelle processer og strukturer.

Diskurs bidrager ifølge Fairclough til at konstruere sociale identiteter, sociale relationer og videns- og betydningssystemer (Phillips, 1999:78-79).

Faircloughs tretrinsmodel egner sig derfor, idet den kan bidrage med: “At få lingvistisk orienteret diskursanalyse til at spille sammen med en social og politisk tænkning, som er relevant for diskurs og sprog, i form af en analyseramme, som vil kunne anvendes i samfundsvidenskabelig forskning og særligt i studiet af social forandring” (Fairclough, 2008:15).

Det betyder, at man skal se på:

- 1): Tekstens egenskaber (tekst)
- 2): Produktions- og konsumptionsprocesser, som er forbundet med teksten (diskursiv praksis)
- 3): Den bredere sociale praksis, som den kommunikative begivenhed er en del af (social praksis) (Jørgensen & Phillips, 1999:80).

I mit projekt er jeg optaget af de diskurser, som eksisterer omkring unge med ikke-vestlig baggrund, samt deres påvirkning på:

- 1): Institutionelle praksisser og herunder fagpersonielles faglige vurderinger
- 2): Persongruppen herunder deres oplevelser og håndtering af de identificerede diskurser.

Til det formål er Faircloughs positionering i diskursteorien oplagt, da hans analytiske tilgang søger at afdække, hvordan kommunikative begivenheder og sprogbrugen i disse former sociale virkeligheder (Fairclough, 2008:14).

I undersøgelsen vil jeg identificere nogle af de mest centrale diskurser indenfor mit genstandsfelt og med Faircloughs analytiske model analysere, hvordan sproget spiller en aktiv rolle i at definere, hvilke forståelser der anses som legitime.

Med afsæt i mit genstandsfelt vil det betyde, at den sproglige konstruktion af unge med ikke-vestlig baggrund får en betydning for deres oplevelser i institutionelle kontekster.

På den måde kan sproget ikke blot betragtes som et beskrivende eller neutralt anliggende, men i stedet som noget, der opretholder eller producerer sociale forhold.

Ernesto Laclau og Chantal Mouffe

Anderledes er det hos Ernesto Laclau og Chantal Mouffe, som har en lidt anden tilgang til diskursbegrebet.

En diskurs forstås i deres optik som en fastlæggelse af betydning inden for et bestemt domæne. Laclau og Mouffe anvender begrebet artikulation, der defineres som *“Enhver praksis som etablerer en relation mellem elementer på sådan en måde, at deres identitet omdannes som resultat af den artikulatoriske praksis”* (Laclau og Mouffe, 1985: 105).

Den strukturerede totalitet, der er resultatet af denne artikulatoriske praksis, er derfor det, de betegner som en diskurs. Gennem deres forståelse er betydninger derfor ikke fastlagte, men dannes, gennem de sproglige sammenhænge, vi italesætter mellem fænomener (Laclau og Mouffe, 1985).

Diskurser produceres derfor af artikulationer f.eks. hvilke betydningsskabende sammenhænge vi skaber gennem f.eks. etnicitet og kriminalitet. Alle sociale praksisser kan således ses som artikulationer, fordi de reproducerer eller forandrer de gængse betydningstilskrivelser (Laclau og Mouffe, 1985: 113).

Men selvom diskurser i sig selv opfattes som et resultat af artikulationer, så er der altid andre betydningsmuligheder, som i konkrete artikulationer, kan udfordre og forandre diskursens struktur.

Derfor er en betydning aldrig fastlåst, idet diskursive kampe om, hvordan strukturen skal se ud, hvilke diskurser der skal herske, og hvordan de enkelte tegn skal betydningstilskrives altid, vil eksistere (Jørgensen & Phillips, 1999:40).

Laclau og Mouffes diskursteori ser udover den lingvistiske analyse og analysere for eksempel hvilken rolle politik har i etableringen af diskurser. De opfatter reproduktion og forandring af betydningstilskrivninger som politiske handlinger. De politiske handlinger anses som kontingente artikulationer, som forstås som midlertidige fastlåsnings af betydning, som reproducerer eller forandrer de herskende diskurser og dermed samfundets indretning. Det at skabe samfundet på en bestemt måde, og derved udelukke andre mulige måder, er det, Laclau og Mouffe forstår ved politik (Jørgensen & Phillips, 1999:47).

Alligevel eksisterer diskurser, som er så fast etablerede, at man glemmer deres kontingens. Disse diskurser bliver i diskursteorien betegnet som objektive (Laclau, 1990:34).

Det vi som individer forstår en rodfæstet og objektive sandhed, er i ifølge Laclau og Mouffe et udtryk for historiske og politiske kampe, hvor en bestemt synsvinkel har opnået konsensus (Jørgensen & Phillips, 1999:48).

Konsensus kan i deres optik oversættes til deres begreb hegemoni, som i diskursteorien betyder, at en bestemt forståelse er blevet den naturlige og dominerende, imens modsatrettede forståelser undertrykkes (Laclau og Mouffe, 1985:134).

I teorien er hegemonibegrebet tæt forbundet med begrebet sociale antagonisme (Laclau & Mouffe, 1985:122), som kan betegnes for diskursteoriens begreb for konflikt eller kamp.

En central pointe i forhold til etableringen af en bestemt diskursiv betydning er, at den enkelte diskurs ydre - alt det, den udelukker - truer dens eksistens og entydighed. Det udtrykker, at diskurser er kontingente og midlertidigt fastlåste (Laclau, 1990:17).

Den tilsyneladende objektive sandhed støder sammen med en anden diskursiv betydning, som begge stiller modstridende krav til hinandens handlinger på samme terræn, og derigennem blokerer den ene diskurs den anden (Jørgensen & Phillips, 1999:60)

Foucaults magtbegreb

Foucault introduceres som en overordnet teoretisk ramme, som informerer undersøgelsens øvrige teoretiske tilgange. Afsættet forklares gennem Foucaults historiske aftryk på den diskursanalytiske tilgang.

Gennem diskursteorien er Foucault interesseret i at forstå, hvilke udsagn der bliver accepteret som meningsfulde og sande i en bestemt historisk tidsperiode.

Foucaults overordnede forståelser operationaliseres af Fairclough samt Laclau & Mouffe gennem konkrete analytiske værktøjer, f.eks. til lingvistisk analyse samt koblingen til overordnede sociale praksisser og diskursive kampe.

Derfor introduceres Michel Foucault, som berører forholdet mellem magt og viden. Grundlæggende mente han, at de to begreber er afhængige af og forudsætter hinanden. I Foucaults optik producerer magt altid modmagt, men hvis den (magten) ikke fornyes eller omdefineres, forbliver den uændret og fører tilbage til magten. Denne forståelse er i Laclau og Mouffes teori afspejlet i begrebet antagonisme. Derfor er livet en kamp mellem magt og modmagt, som også betyder, at magt ikke er statisk, men foranderligt. (Foucault, 1975:14)

Foucault definerer en diskurs ved:

“Vi vil kalde en gruppe af ytringer for diskurs i det omfang, de udgår fra den samme diskursive formation (... Diskursen) består af et begrænset antal ytringer, som man kan definere mulighedsbetingelserne for” (Foucault, 1972:117)

Hans fokus er relationerne mellem magt og viden, og gennem forbindelse mellem de to begreber skal det tydeliggøres, at diskurser har sociale komplikationer. Ifølge Foucault forudsætter magt og viden gensidigt hinanden, og det samme gælder for magt og sandhed.

Magten producerer viden, samtidigt med at besidde viden producerer magt (Foucault, 1975:42). Med andre ord udtrykker Foucault hans syn på magt og viden som to gensidigt afhængige forhold. Derfor skal viden ikke forstås som en objektiv sandhed, men i stedet som et resultat af overordnede magtforhold.

Derfor er en sandhed eller en diskurs fremstilling også en magtudøvelse, idet den har sociale virkninger og komplikationer. Magtens virkning kan dog ikke generaliseres, idet magt og viden ikke er abstrakte eller universelle størrelser, men i praksis viser sig i forskellige former, og konkrete analyser af magt skal udføres gennem empiriske studier (Foucault, 2002:42).

Udover at magt producerer viden, hævder Foucault også, at magten er forbundet til produktionen af subjekter. Dermed former magten ikke kun individets forståelsesrammer, men dens virkning er også, at visse adfærdsmønstre, visse diskurser, visse former for begær er blevet identificeret og konstitueret som individer (Foucault, 1980:98).

Ifølge Foucault er magt en styringsform, som producerer og reproducerer viden og sandheder indenfor en given diskurs.

Det betyder også, at en sandhed kun er sand indenfor en given diskursiv ramme, og at et diskursivt skift dermed også vil betyde en ændring af den sande viden.

Derfor er det inden for diskurserne, at viden om virkeligheden produceres (Foucault, 2005:175). I tråd med Foucaults tanker om magtens produktive karakter, fremhæver Bulow og Lydersen magtens virkning på subjektets handlebetingelser.

De argumenterer for, at magtens virkning omfatter en modificering af subjektets handlinger ved at opstille selvforståelser.

Gennem subjektpositionen følger således mulighedsbetingelser for, hvordan subjektet kan tænke og handle. Disse mulighedsbetingelser er i overensstemmelse med de herskende kulturelle normer og regler i samfundet (Bulow og Lydersen, 2012:95).

At besidde magt er derfor, ifølge Foucault, lig med muligheden for at påvirke andre mennesker gennem produktion af viden. Magtbegrebet er derfor mere end noget, man blot "har". Det er ifølge Foucault noget, som cirkulerer og eksisterer i alle relationer. Ifølge Foucault tilhører magten dog ikke en bestemt herskende klasse i samfundet. Den er decentraliseret og virker gennem relationer, praksisser og diskurser (Foucault 1975: 41).

Analyse

Dette analyseafsnit udgør det grundlæggende undersøgelsesarbejde i dette speciale. Her er mit formål at tydeliggøre, hvordan eksisterende forskning, teori og videnskabsteori samt undersøgelsesdesign tilsammen kan udlede et svar på:

Hvordan kan politiske diskurser risikere at føre til begrænset adgang til udviklende fællesskaber for unge med minoritetsbaggrund, og hvordan politiske diskurser påvirker institutionelle praksisser og herunder "persongruppens" oplevelse af deres møde med institutioner?

Analysestrategi

Dette afsnit har til formål at præsentere undersøgelsens analyse, herunder dens struktur, fremgangsmåde og indhold.

Mit formål med diskursanalyse er først og fremmest, at besvare undersøgelsens problemformulering herunder spørgsmålet om, hvorvidt lige formelle adgang til udviklende fællesskaber også afspejles gennem lige mulighed i den sociale verden.

Gennem den diskursanalytiske tilgang anvendes et analytisk værktøj, som undersøger, hvordan mennesker giver udtryk for deres egne versioner af den virkelighed, de lever i. I analysen er, udover den oplevelse aktørerne fremlægger, også en diskursanalytisk opgave, at undersøge hvilke ressourcer, de gør brug af, når de italesætter deres virkelighed (Klara Bom, 2015:13). Undersøgelsens analyse vil, gennem en diskursanalytisk tilgang, tage højde for det enkelte individs produktion af diskurser og for de ideologisk betingede værdisæt og strukturerende kræfter i samfundet, som har afgørende betydning på den måde, mennesker skaber diskursiv mening på (Klara Bom, 2015:13).

I forlængelse af Boms pointering af diskursanalysens potentiale til en tosporet analysestrategi, som afdækker aktørernes egne virkelighedsforståelser, og de strukturelle diskurser, som potentielt former den individuelle fortælling, anvendes Norman Faircloughs model. Modellen skal bruges til at binde bro mellem de sproglige udsagn, informanterne udtrykker, og overordnede diskursive og sociokulturelle praksisser. Ved at bruge Faircloughs model til at analysere informanternes oplevelser, vil min analyse udlede et bud på, hvordan samfundsmæssige diskurser potentielt former de unges oplevelser og muligheder, og på den måde fører til et aktørperspektiv på forholdet mellem formel og reel ret.

Norman Fairclough fremhæver ordvalg/vokabular, grammatik, kohæsion og tekststruktur som centrale værktøjer for enhver tekstanalyse (Fairclough, 1992:76).

Derfor kan hans tredimensionelle model anvendes til at udarbejde detaljerede tekstanalyser og som et værktøj til at aflæse lingvistisk i specifikke tekster. Dog kritiserer han selv lingvistikken for udelukkende at koncentrere sig om tekstanalyse og for at arbejde med en forenklet og overfladisk forståelse af forholdet mellem tekst og samfund. Hans egen kritik går på, at tekstanalysen ikke belyser forbindelserne mellem teksterne og de samfundsmæssige og kulturelle processer og strukturer (Winther Jørgensen & Phillips, 1999:78).

Modellens indhold anvendes i min analyse på i flere tilfælde på et overordnet niveau, idet min interesse ikke er at foretage udtømmende analyser af tekster, men i stedet undersøge den sociale og samfundsmæssige kontekst, som teksten er en del af.

Det betyder, at jeg foretager en afgræsning i min anvendelse af Fairclough, som uddybes yderligere i delanalyse 1.

Afgrænsningen er i tråd med min anvendelse af Laclau og Mouffes diskursteori og deres begreber, som bidrager med en politisk vinkel på diskursernes produktion og etablering.

Analysen er struktureret i tre delanalyser. Første delanalyse skaber den nødvendige kontekst og analyserer, hvordan persongruppen fremstår i det politiske billede og i medierne. Denne indledende delanalyse har derfor til formål at sætte den ydre, samfundsmæssige ramme for de individuelle oplevelser, som præsenteres i de følgende delanalyser.

Den anden delanalyse vil undersøge, hvordan fagpersoner taler om og forstår den afgrænsede gruppe unge. Tredje delanalyse analyserer, hvordan de unge selv forholder sig til de dominerende diskurser og deres oplevelser i institutionelle sammenhænge.

Delanalyse 1 - En analyse af den politiske fremstilling

I denne delanalyse analyseres et udsnit af statsministerens tale. Til dette anvendes Faircloughs tredimensionelle model. Derudover anvendes begrebet antagonisme fra Laclau og Mouffe, som skal bidrage til at afdække konstruktionen og betydningen af statsministerens "os" versus "dem" fremstilling. Derfor vil delanalyse 1 fremhæve diskursive eksempler fra talen og analysere ordvalg, som ifølge Fairclough former vores fremstilling af virkeligheden, og er med til at konstruere sociale identiteter, sociale relationer og perspektiver (Fairclough, 1992:76). Det udsnit, som jeg præsenterer, kalder Fairclough for en kommunikativ begivenhed, som indeholder 3 dimensioner, som skal analyseres i en kritisk diskursanalyse. De tre er; tekst, diskursiv praksis og sociokulturel praksis (Fairclough, 2008).

Opvækstbetingelserne er skævt fordelt – desværre.

Men jeg har ingen forståelse for, at den forskel omsætter sig i chikane, overfald eller brutal opførsel.

Vi bliver nødt til også at holde fast i, at mennesket er født med en vilje. Hvordan vi forvalter vores liv, det er i bund og grund vores eget ansvar.

Og uden at generalisere – uden at skære alle over én kam – så må vi forholde os til fakta. Til den rå statistik.

Hver femte unge mand med ikke-vestlig baggrund, som blev født i 1997, havde overtrådt straffeloven, inden han fyldte 21 år.

Hver femte.

Det er ikke alle – bestemt ikke alle. Men det er da helt åbenlyst alt for mange.

Unge mænd, som tager andres frihed, stjæler børns fremtid, bryder fængselsbetjente ned – og efterlader et langt spor af utryghed.

Det er ikke noget nyt og det er sådan set problemet: Det har stået på i alt for mange år.

(Statsministeriet, 2020)

Udsnittet fortolkes ud fra et perspektiv, som kigger på ordvalg og retorisk anvendelse. Udsnippet indeholder ord og uddrag som “*chikane, overfald eller brutal opførsel*”, “*rå statistik*”, “*straffeloven*”, “*Unge mænd, som tager andres frihed*”, “*stjæler børns fremtid*”, “*bryder fængselsbetjente ned*” – “*og efterlader et langt spor af utryghed*”.

I Faircloughs lingvistiske analyse (inspireret af Michael Halliday) (Jørgensen & Phillips, 1999:78) har enhver tekst tre hovedfunktioner:

En ideationel (begrebsligt strukturerende), en interpersonal og en tekstuel. Denne tekstanalyse bidrager i min tekstanalyse med en måde at undersøge den simultane konstitution af videns- og betydningssystemer (ideational funktion), sociale relationer og sociale identiteter (interpersonel funktion) (Fairclough, 2008:125).

Ordvalg som “*brutal opførsel, tager andres frihed, og stjæler børns fremtid*”, kobles til en afgrænset gruppe i form af unge mænd med ikke vestlig baggrund.

På tekst niveau og gennem tekstens ideationelle funktion repræsenteres gruppen som normbrydende individer, som fra en politisk position kan forankre en stereotyp forståelse af persongruppens position i samfundet.

Samtidigt identificeres bestemte repræsentationer og kontekstualiseringer af social praksis, som kan bærer bestemte ideologier (Fairclough, 2008:125).

Selvom statsministeren indledningsvist anerkender forskelle i opvækstbetingelser, er den grundlæggende forståelse individets vilje og individuelle eller kulturelle afvigelser.

Fra talen citeres “*Hvordan vi forvalter vores liv, det er i bund og grund vores eget ansvar*”.

Dette understreger det grundlæggende liberale princip om individuelt ansvar for egen livsførelse. Set i lyset af afvigende og normbrydende adfærd skal forklaringen ifølge statsministerens tale ikke findes i underliggende og potentielt indlejrede strukturelle forhold.

I talen fremhæves statistikken om hver femte unge mænd med ikke vestlig baggrund og deres kriminalitetsstatistikker.

Denne artikulation kan fortolkes som en bestemt repræsentation og rekontekstualisering af unge med minoritetsbaggrund, idet de italesættes som en gruppe, som er mere tilbøjelige til at udvikle en kriminel adfærd.

Denne risici er gældende på trods af, at statsministeren i sin tale forsøger at undgå generalisering ved at sige:

“Det er ikke alle – bestemt ikke alle.”

Den anden hovedfunktion, som er den interpersonelle, handler ifølge Fairclough, om konstruktionen af afsender- og modtagerens identitet, for eksempel hensyn til, hvad der er fremhævet: Status- og rolleaspekterne af identitet eller de individuelle og personlige aspekter af identitet (Fairclough, 2008:125).

I teksten kan den interpersonelle funktion fortolkes som et forhold, som bliver tydeligt i italesættelsen af “os” versus “dem” fremstillingen.

I statsministerens position italesætter hun samfundsmæssige udfordringer og medgiver implicit sin egen politiske overbevisning.

Gennem pointering af forskellige afvigende adfærdsformer hos unge mænd med ikke vestlig baggrund, inviteres modtageren, som må formodes at være “de ikke-afvigende og loyldige borgere”, til at etablere bekymret modpol til de normbrydende unge mænd med ikke-vestlig baggrund.

Derigennem positioneres de unge mænd med ikke-vestlig baggrund uden for det almene og loyldige fællesskab.

Statsministeren refererer til fællesskabet som “vi” og etablerer på den måde et inkluderende fællesskab for modtageren/majoriteten, som sættes i kontrast til den italesatte problematik. Med fokus på de individuelle og personlige aspekter af identitet konstrueres unge mænd med ikke vestlig i talen udelukkende gennem en beskrivelse af handlinger, som er fordømmende og lovbrydende.

I talen konstrueres derfor en homogen fremstilling, som undertrykker de individuelle og personlige aspekter hos de unge mænd med ikke-vestlig baggrund.

Sidste hovedfunktion i en tekst er, udover den ideationelle (fortælling om verden), og den interpersonelle (relationen mellem afsender og modtager), den tekstuelle. Det tekstnære fokus kan indebære fortolkninger af ordvalg, semantik, sætnings- og syntagme grammatik såvel som analyse af tekstuel organisering (Fairclough, 2008:124).

Jeg har i det ovenstående primært berørt de tekstnære elementer i form af ordvalg og undladt flere andre tekstuelle dimensioner.

For eksempel har jeg i det ideationelle og interpersonelle aspekt har analyseret specifikke ordvalg, som f.eks. konstruktionen af “os” og “dem” forholdet mellem majoriteten og de unge mænd med ikke-vestlig baggrund.

Som berørt er tekstanalyse ikke tilstrækkeligt materiale for gennemførelsen af en kritisk diskursanalyse.

Derfor må tekstanalysen suppleres med en makrosociologisk analyse af den kontekst/samfund, hvor den kommunikative begivenhed er produceret (Jørgensen & Phillips, 1999:78)

For at anskue, hvordan teksten ikke kun producerer mening gennem tekstnær analyse, men også hvordan teksten er en del af større samfundsmæssige og institutionelle strukturer, finder jeg de to øvrige niveauer i Faircloughs tredimensionelle model brugbare.

De to niveauer er henholdsvis den diskursive praksis og den sociale praksis.

Analysen af den diskursive praksis har til formål at undersøge produktionen, distributionen og fortolkningen af teksten. Samtidigt fokuserer den på, hvordan den kommunikative begivenhed producerer og kombinerer forskellige diskurstyper indenfor en bestemt diskursiv ramme (Fairclough, 1992:85).

Første led er produktionen, og her bemærkes det, at talen udspringer fra en institutionel enhed (åbningstale i Folketinget), hvorfor det formodes, at den talen er formet af den politiske sammenhæng.

Ifølge Fairclough produceres kommunikative begivenheder som talen ud fra bestemte og i dette tilfælde politiske rammer (Fairclough, 1992:85), som i talen ses ved, at statsministeren f.eks. taler ind i forskellige diskurser om forskelligheder i opvækstbetingelser, men også italesætter lov og orden.

I analysen af en kommunikativ begivenhed, skal man ifølge Fairclough ikke fortolke materialet som en isoleret begivenhed, men i stedet relateret materialet til historiske eller allerede eksisterende diskurser (Fairclough, 1992:79).

Dette taler ind i en overordnede diskursiv diskussion i dansk politik, hvor spørgsmål om integration og indvandring har konstrueret modsatrettede og konkurrerende diskurser.

Disse allerede eksisterende diskurser bruges samtidigt til at fortolke kommunikative begivenheder.

Fortolkningen af den kommunikative begivenhed er forskellig og afhænger af den sociale kontekst og modtagernes sociale virkeligheder (Fairclough, 1992:79). Idet det er statsministeren udsagn fra en politisk åbningstale, kan det forventes, at talen eller udsnit af den distribueres gennem andre platforme, som f.eks. Medier. Det kan betyde, at den kommunikative begivenhed ændrer karakter, rækkevidde og hermed også ændrede vilkår for fortolkning (Fairclough, 1992:79).

På den måde risikerer mediernes fremstilling at forenkle eller intensiverer samfundsmæssige problemstillinger, og der skabes "den mediebredte virkelighed" i forsøget på at levere et produkt der kan nå ud til - eller sælges til så mange som muligt (Sørensen, 2010:112).

I den forbindelse vil dele af talen, og særligt i isoleret optræden, kunne tolkes diskursivt, og her er det særligt kriminalitetsstatistikker eller ord som "unge mænd, som tager andres frihed eller stjæler børns fremtid", som kan optræde eller gengives i medier.

Det understøtter Winther Jørgensen & Phillips (1999:81-82) pointe om, at teksten ikke udelukkende distribueres, når den gennemgår processen fra institutionel tale til en fortolket version, men også omdannes, da medierne trækker på deres egen diskursorden og interesser som f.eks. opmærksomhedsværdi.

Efter den diskursive praksis springer jeg nu til den sociale praksis. Den er et udtryk for den bredere sociale praksis, som den kommunikative begivenhed er en del af (Jørgensen & Phillips, 1999:80).

Fairclough forklarer, hvordan diskurser både påvirkes af samfundets overordnede strukturer, som f.eks. normer og institutioner, og samtidigt selv påvirker og reproducerer samfundets strukturer (Fairclough, 1992:64).

I talen trækker statsministeren på en eksisterende diskurs om unge mænd med ikke-vestlig baggrund som problemskabende. Det er en måde at reproducere og fastholde en diskurs, som i dansk kontekst er kendt og udbredt og dokumenteret i forskning.

Fremstillingen bidrager til opfattelsen af, at kriminalitet og lovbrud er et produkt af individuelle forhold, som f.eks. etnicitet eller kultur, frem for at beskrive kriminalitet som et produkt af komplekse eller flerdimensionelle forklaringer.

Da talen berører en genkendelig diskurs om kriminalitet og minoritetsetniske unge, kan den fortolkes som værende neutral, selvom diskurser altid er ideologisk betinget (Fairclough, 1992:87-88).

Når der konstrueres, og der gennem gentagne fremstillinger etableres en sammenhæng mellem en bestemt gruppe og bestemt adfærd, kan sammenkoblingen ende med at fremstå som en enestående sandhed.

En kommunikativ begivenhed, som Fairclough anser som en værdiladet tale og ideologisk betinget tale, får gennemslagskraft og former normer, institutioner og strukturer når værdigrundlaget indlejres i hverdagsdiskurser (Jørgensen & Phillips, 1999:86).

Den diskursive begivenhed og dens ideologiske karakter kan analyseres som en hegemonisk kamp. Hegemoni i den kritiske diskursanalyse som en forhandlingsproces, hvori man skaber en betydningskonsensus (Jørgensen & Phillips, 1999:88).

Talen kan fortolkes som en hegemonisk kamp, idet dens ideologiske afsæt forsøger at vinde tilslutning gennem f.eks. brugen af statistisk data.

Dog er hegemonier ifølge Fairclough aldrig stabile, men skiftende, og de konkurrerende diskurser forsyner folk med ressourcer til at gøre modstand.

Derfor kan talens diskursive positioner møde modstand fra andre diskurser, som f.eks. bygger på andre forståelser af afvigende adfærd og årsagssammenhængene bag den.

Hegemoniet er derfor altid præget af kamp og modstridende diskurser, som udfordrer ideologiske syn på verden. I den sammenhæng bliver begrebet antagonisme relevant.

Antagonisme er diskursteoretisk en konflikt, hvor to identitet eller diskurser forhindrer hinanden i at eksistere (Laclau 1990:17). I udsnittet af talen identificeres en dominerende diskurs, som fremstiller drenge med ikke-vestlig baggrund som problemskabende. Denne konstruktion etablerer en antagonisme mellem “fællesskabet” og “unge drenge med ikke-vestlig baggrund” som uforenelige aktører.

Delanalyse 2 - Et professionelt blik - forståelsesrammer i praksis

Som beskrevet ovenfor, var formålet med undersøgelsens første af i alt 3 delanalyser at analysere, hvordan unge med ikke-vestlig baggrund italesættes diskursivt på politisk plan. Dette udledte, at der eksisterer diskurser, som bl.a. konstruerede unge med ikke-vestlig baggrund som en homogen gruppe, der gennem en afvigende og kriminel livsførelse udgør et samfundsmæssigt problem.

I denne delanalyse (2) vil jeg undersøge, hvordan fagpersoner (re)producerer, nuancerer eller modarbejder den diskurs, som er identificeret på politisk niveau.

De udvalgte citatuddrag er ikke entydige udtryk for, at de politiske diskurser reproduceres, nuanceres eller udfordres af fagpersonerne. Deres funktion i analyseafsnittet er derimod, at de kan analyseres som bidrag til en specifik diskursiv position.

I delanalyse (2) er Faircloughs model anvendt til at analysere, hvordan politiske diskurser, som er uddraget fra delanalyse 1, kommer til udtryk og får betydning i institutionel kontekst.

I den forbindelse vinder Foucaults perspektiv på magt også indpas som teoretisk afsæt. Foucault kan i forlængelse af Fairclough bidrage til analysen af, hvordan magt kommer til udtryk og får betydning gennem sproglige og institutionelle praksisser.

Herunder hvordan den diskursive fremstilling af unge med ikke-vestlig baggrund er med til at danne fagprofessionelles forståelse samt forholdet mellem fagpersoner og unge med ikke-vestlig baggrund.

I delanalyse 1 identificerede jeg tre centrale diskurser, som jeg mener danner et billede af, hvordan unge med minoritetsbaggrund ofte fremstilles i politisk kontekst. De tre centrale diskurser konstruerer en fortælling om en homogen risikogruppe, en direkte forbindelse mellem gruppen og kriminalitet, og en “dem” versus “os” italesættelse.

Nu vil jeg undersøge, hvordan disse tre måder at konstruere unge med minoritetsbaggrund på, tager form i to fagpersoners fortællinger om praksis.

For at indfange, hvordan diskurserne afspejler sig i professionel praksis, har interviewspørgsmålene været centreret om temaer som problemforståelse, rolle i mødet med de unge herunder faglige tilgange og til sidst hvordan de som fagpersoner mener, at diskurser om unge påvirker deres udviklingsmuligheder.

Men hvad fik jeg så ud af spørgsmålene?

Jeg har uddraget det væsentligste og udvalgt tre citater, som analyseres nedenfor. De citater, jeg har uddraget, er eksempler på, hvordan fagpersonerne forholder sig til- og enten reproducerer, nuancerer eller udfordrer de overordnede politiske diskurser fra delanalyse 1.

Første udsagn kan fortolkes som et udsagn, hvor flere diskursive forståelser sameksisterer. Det fortolkes som et forsøg på at indfange den kompleksitet, der ligger i forståelsen af unges udfordringer.

På den ene side generaliseres unge udfordringer, og på den anden side accepteres en præmis om, at nogle unge oplever forværret udfordringer som følge af sociale eller politiske forhold.

“ Mange af de ting (problematikker), de står med, det er normale og generelle ungdomsproblematikker, som du vil møde alle mulige steder. Eksempelvis tvivl om, hvad man skal, vil og kan. Og så er det rigtigt nok, at nogle af de her ting er forstærket af deres opvækst, sociale omgivelser og politiske scene.” (Interview med informant 4).

Med anvendelse af Faircloughs tredimensionelle model analyseres teksten først på tekst niveau.

Citatet indeholder vendinger som "normale og generelle ungdomsproblematikker", på den måde konstrueres de unges møde med professionelle hjælpeinstanser, hverken som et tegn på normbrud, afvigelse eller professionel vejledning som forbeholdt en bestemt etnisk afstamning.

Informant 4 taler på den måde ind i en ungdomsdiskurs, som beskriver udfordringer hos unge mennesker som et universelt anliggende. Dette står i modsætning til det politiske eksempel, hvor statsministeren konstruerer en risikogruppe.

I det tekstnære, lingvistiske fokus undersøger man, hvilke diskurser kommunikative begivenheder trækker på (interdiskursivitet) (Jørgensen & Phillips, 1999:93).

Citatet trækker, ud over en ungdomsdiskurs, også på en samfunds kritisk diskurs, idet I-4 italesætter en bevidsthed om, at forhold som skole og den politiske scene kan forstærke udfordringer hos nogle af de unge.

Den interdiskursive forskel mellem det anvendte uddrag af statsministerens tale og I-4's udtalelse, identificeres gennem sammenkoblingen af diskurser, som pegede på ungdomsproblematikker og deres forhold til samfundsmæssige strukturer, som persongruppen er underlagt.

Statsministerens tale betoner problematikken anderledes, idet den identificerer en bestemt gruppe og betoner det individuelle ansvar som løsningen på dette, uden at nævneværdigt at nævne ydre eller samfundsmæssige faktorer.

Set i lyset af Fairclough (Jørgensen & Phillip, 1999:94) hænger høj grad af interdiskursivitet sammen med forandring, mens en lav grad af interdiskursivitet tyder på reproduktion af det bestående. Informantens kombination af forskellige diskursive forståelser fortolkes derfor som et forsøg på at nuancere den overordnede politiske fremstilling. I relation til interdiskursivitetens forhold til forandring, skal det fortolkes som en indikation på diskurs forandring sammenlignet med den ensidige fremstilling, som blev belyst i delanalyse 1.

Ud over interdiskursivitet kan informantens udsagn analyseres ud fra Faircloughs begreb diskursorden. Diskursorden er et udtryk for summen af alle de genrer og diskurser, som er legitime inden for en bestemt institution eller et socialt domæne (Foucault, 1972:117) & (Jørgensen & Phillip, 1999:83).

Begrebet diskursorden (Fairclough, 1992) kan forklare, hvordan informantens udtalelse ikke kan opfattes som en isoleret udtalelse, men en del af en større diskursiv orden. Det betyder også, at der i fagpersonens position er nogle forståelser og videns perspektiver, som er mere legitime og accepterede end andre.

I informantens udtalelse og vurdering af unges udfordringer fremstår der ikke en ensidig diskursiv forståelse.

Der trækkes i stedet på flere forskellige diskurser om både ungdom, politik og sociale forhold og deres indvirkning på unges trivsel og udvikling.

Det indikerer, at fagpersonen indgår i en diskursorden, som ikke er fastlåst eller domineret af en bestemt diskursiv forståelse. Det er derfor et tegn på, at de diskurser, som statsministeren italesætter i delanalyse 1, nuanceres eller udfordres af andre legitime diskurser, som eksisterer i informantens diskursorden.

For eksempel kan et udsagn, som fremhæver tilstedeværelsen af strukturelle forklaringer, antyde, at der i institutioner og sociale domæner eksisterer diskurser, som udfordrer det hegemoni, som den politiske fremstilling søger at etablere.

Udsagnet kan ifølge Fairclough fortolkes som et produkt af diskursordenen, men samtidigt også som et forsøg på at ændre diskursorden, hvis udsagnet trækker på nye- eller på en anden måde inkorporer genre eller diskurser fra andre diskursordener (Jørgensen & Phillip, 1999:83).

Sammenfattende indikerer en høj interdiskursivitet i udsagnet både en erkendelse af det normative i, at unge oplever personlige udfordringer, og på den anden side en erkendelse af, at der findes tilfælde af unge, hvor deres situation er forværret af forhold, de selv ikke har kontrol over.

Derfor fremstilles to perspektiver, som jeg mener begge bryder med "dem" versus "os" fremstillingen, som antagonismen og modsætningsforholdet i den politiske diskurs opstiller.

Et andet citat, jeg har udvalgt, er fra Informant 3, og det er valgt, fordi det tilbyder en ny diskursiv positionering. Udsagnet er citeret nedenfor:

“Jeg mener klart, at det er et integrationsproblem. Vi har ofte at gøre med familier, som er dårligt integreret i samfundet og har svært ved at integrere deres børn. Og når du samler dem et sted, så bliver integrationen ret umulig. Så man kan sige, at det starter jo tidligt, allerede i børnehaven med sproget, og så går vi videre op i skolen, hvor det kan blive problematisk at følge med i klassen. Og så ser jeg unge, som har det svært akademisk. Og det forstærker jo bare det billede for mange unge af, at det kan jeg ikke finde ud af, så derfor laver vi et parallelt samfund, hvor vi kan finde ud af det, fordi vi kender vores regler” (Interview med Informant 3).

Analyseres citatet tekstnært, kan man med fordel trække på Laclau & Mouffes diskursteoretiske begreber, herunder nodalpunkt og ækvivalenskæde.

Nodalpunktet (Laclau & Mouffe, 1985). er beskrevet ved at være det privilegerede tegn, som de andre tegn ordnes omkring og får deres betydning i forhold til (Jørgensen & Phillips, 1999:37). I citatet fremstår ordet “integrationsproblem” som et nodalpunkt. Ordet indgår i første sætning og fungerer rammesættende, samtidigt fortolkes informantens forståelse af de øvrige problematikker som værende et produkt af citatets nodalpunkt (integrationsproblemer).

Elementer som f.eks. påstanden om dårligt integrerede familier, udfordret og i nogle tilfælde umulig integration, sproglige og faglige vanskeligheder og parallelsamfund får i talen deres betydning fastlagt ved at blive relateret til integrationsproblemer.

De ord, taleren kæder sammen med nodalpunktet, skal forstås som en ækvivalenskæde (Laclau & Mouffe, 1985). I udsagnet nævnes problematikker, som uden for diskursen ikke nødvendigvis er tæt forbundet.

For eksempel nævnes en udfordret skolegang, som kan have selvstændige eller andre komplekse årsagsforklaringer og derigennem ikke nødvendigvis være forbundet til dannelsen af parallelsamfund, som også italesættes. De sociale problemstillinger, som nævnes, bliver derfor også til en ækvivalenskæde, når de alle bliver et udtryk for samme årsagsforklaring; integrationsproblemer.

En pointe, som falder i øjnene, er informantens kobling til nodalpunktet: Integrationsproblemet - gennem forklaringer om udfordringer i institutionelle sammenhænge.

Informanten beskriver *"Det starter jo tidligt, allerede i børnehaven med sproget, og så går vi videre op i skolen, hvor det kan blive problematisk at følge med i klassen."*

Det fortolkes som, at informanten påpeger sproglige udfordringer i børnehaven, for at forbinde det med senere konsekvenser i form af faglige udfordringer i skolen. Begge konsekvenser fremstår således som et naturligt udfald af dårlig integration.

I citatet bemærkes det ligeledes, at informantens afrunder sin pointe med udtrykket *"Og det forstærker jo bare det billede for mange unge af, at det kan jeg ikke finde ud af, så derfor laver vi et parallelt samfund, hvor vi kan finde ud af det, fordi vi kender vores regler"*.

Dette fortolkes som en tilføjelse til de elementer, informanten allerede har fortolket som konsekvens af integrationsproblemet. I udtrykket, som påpeger, at de unge laver et parallelt samfund, tillægges der også en dimension af afvigelse oveni de øvrige, som relaterede sig til forhold i institution og i skolen.

I lyset af Laclau og Mouffes begreber om nodalpunkt og ækvivalenskæde, italesætter informanten ikke en særlig stor grad af kompleksitet i sin forståelse af de unges udfordringer. Det skyldes, at ækvivalenskæden er dannet af flere individuelle problematikker, i informantens tilfælde, alle forklares ud fra den overordnede forståelsesramme/nodalpunkt om integrationsvanskeligheder.

Bliver vi i det tekstnære, indledes citatet med *"Jeg mener klart, at det er det integrationsproblem"*. I forståelsen af, at unge drenge med ikke-vestlig baggrund kan opleve udfordringer grundet integrationsproblemer, vil jeg nu analysere udsagnet ved brug af begrebet modalitet.

Begrebet fokuserer i en analytisk sammenhæng på talerens grad af tilslutning til en sætning (Jørgensen & Phillips, 1999:95). Det kan for eksempel ses, at I-3 i samme sætning udtrykker en form for både subjektivitet og objektivitet, idet han understreger, at det er hans egen mening ved at sige "jeg mener", og udtrykker det som en objektiv sandhed ved at sige "jeg mener klart".

Informanten udsagn fortolkes derfor som et subjekt modalitetsudtryk, idet han udtrykker "jeg mener klart, at det er et integrationsproblem". Informanten understøtter sin affinitet/tilknytning til sit eget udsagn ved at italesætte, at informanten "klart" mener det at integrationsproblemet er årsagen.

Ud fra udsagnets affinitet kan informantens udtalelse forstås som en, der reproducerer og bidrager til hegemoni af de diskurser, som peger på integrationsproblemer som noget, der kan forklare en lang række problemstillinger.

Udsagnets modalitet er samtidigt forskelligt sammenlignet med kommunikative begivenheder, hvor afsenderen f.eks. massemedier eller statsministerens udsagn, som analyseres i delanalyse 1.

Det kan skyldes, at forskellige diskurser bruger forskellige former for modalitet (Fairclough, 1992:160). Massemedier eller politiske budskaber bærer også præg af en høj affinitet, men samtidigt adskiller de sig fra informantens udsagn ved ikke at anvende subjektive modaliteter som f.eks. "Jeg mener klart".

I stedet bærer massemediernes praksis præg af fremstillinger, ofte præg af, at fortolkninger fremstilles som fakta - dels ved at bruge kategoriske modaliteter samt objektive modaliteter.

Dette mønster identificeres også i det udvalgte citat fra statsministeren, som udgør rammen for undersøgelsens tre delanalyser.

Modalitet skal dog ikke kun forstås som en individuel overbevisning, men i stedet anerkendes som noget, der er med til at producere og opretholde diskursers konstruktion af videns-og betydningsystemer (Jørgensen & Phillips, 1999:95).

I informantens anvendelse af integrationsbegrebet konstruerer han integrationsproblemet som et selvfølgeligt forhold, der er med til at producere afvigelser hos unge med minoritetsbaggrund. Samtidigt er I-3 med til at fastholde en bestemt problemforståelse, som peger på integrationsvanskeligheder.

Det mener jeg, taler ind i Faircloughs forståelse af ideologier som “betydning i magtens tjeneste” (Fairclough, 1995:14).

Når I-3 fremhæver integrationsproblematikken, som i øvrigt er komplekst, trækker han på en kendt politisk diskurs i indvandrere-og integrationsdebatten. I interviewet udtrykker I-3 *“familier, som er dårligt integreret og derfor har svært ved at integrere deres børn”*.

Herigennem udtrykkes en problemforståelse, som placerer årsagen bag fejlagtig integration hos forældrene. Det kan fortolkes som, at I-3 i udsagnet anser integration som et individuelt ansvar, frem for en forståelse, som bygger på et gensidigt forhold mellem individ og samfund.

Samtidigt kan formuleringen *“Så derfor laver vi et parallelt samfund, hvor vi kan finde ud af det, fordi vi kender vores regler”*, fortolkes som en reproduktion af de diskurser, som tillægger det individuelle ansvar i marginaliseringsprocesser mest betydning.

Opsamlende viser analysen, hvordan udsagnet gennem integrationsproblemet som nodalpunkt og dannelsen af en ækvivalenskæde, hvor forskellige sociale udfordringer konstrueres som et udtryk for integrationsproblemer - risikerer at reproducere en dominerende og udbredt diskurs (Laclau & Mouffe, 1985:134).

På trods af, at I-3's udsagn umiddelbart har afsæt i en bekymring for den omtalte gruppe, kan det være væsentligt at undersøge, hvordan selve italesættelsen af "integrationsproblemet" kan konstruere risikogrupper og utilsigtet fører til eksklusion.

Dette kan ses i lyset af Ejrnæs' forskning om risikovurderinger, som peger på, at professionelle risikovurderinger ofte er en overdrivelse af den reelle risiko.

Essensen er, at negative forventninger kan føre til stigmatisering, og at det først er der, at risikoen for diverse sociale problemer er stor (Ejrnæs et al., 2019).

I-3's fokus på integrationsproblemet som en gennemgående forklaring på de unges udfordringer, konstruerer en sammenhæng mellem manglende integration og sociale udfordringer.

I-3's udsagn risikerer at konstruere unge med minoritetsbaggrund, som en homogen “risikogruppe”, som alle bærer samme formodet og iboende problemstilling; integrationsproblemet.

Denne positionering reproducerer de individuelle eller gruppeorienterede diskurser, som delanalyse 1 belyste. Bliver denne diskursive forståelse af unge med ikke vestlig baggrund dominerende, kan det potentielt føre til produktionen af ulige strukturer i samfundet og institutionelle praksisser.

De sociale konsekvenser kan opstå, idet en simplificeret forestilling om integrationsproblemet, som et gennemgående problem vinder indpas og bliver grundlag for den hjælp som persongruppen får i institutionerne.

På den måde undertrykkes forskellige og komplekse årsagssammenhænge, som kan have afsæt i et komplekst samspil af biologiske, psykologiske eller miljømæssige faktorer (Jacobsen & Kristiansen, 2018:77).

Denne italesættelse kan, hvis den kobles til strukturel diskrimination, have rødder i underliggende og større strukturelle sammenhænge.

Strukturel diskrimination defineres som hegemoniske, normative og formative abstrakte strukturer, der udtrykkes implicit og subtilt i hverdagens normer.

Med andre ord udgør strukturel diskrimination en slags kulturel og social arv og ramme i form af antagelser, selvfølgeligheder og naturaliserede forestillinger, der kan skabe grundlag for diskriminerende handlinger, praksisser og normer (Skadegård, 2023:320).

Udtalelsen er derudover ikke blot en personlig holdning, men skal i stedet fortolkes som en diskursiv begivenhed, som både reproducerer og forandrer viden, identiteter og sociale relationer, herunder magtrelationer, og som samtidig formes af andre sociale praksisser og strukturer (Fairclough, 1992).

Inddrages Faircloughs diskursteoretiske forståelse, kan informantens tilsyneladende personlige holdning fortolkes som et diskursivt udtryk, som reproducerer problemorienterede diskursive forståelser af integrationsproblemet.

Derigennem risikerer fagpersonens udtryk at italesætte unge med ikke vestlig baggrund og deres udfordringer som noget, der altid skyldes integrationsproblemer.

Konsekvenserne ved dette mønster undersøges i (Ejrnæs et al., 2019), hvor det bl.a. konkluderes, at fagpersoner ofte har en forudbestemt antagelse om unges sandsynlighed for at udvikle en afvigende adfærd.

Delanalyse 3 - Et aktørperspektiv - Diskurserne indefra

Den tredje og sidste delanalyse flytter opmærksomheden fra de diskursive konstruktioner i politisk- og institutionel kontekst til subjektperspektivet. De to forrige analyser har undersøgt, hvordan unge drenge med ikke-vestlig baggrund konstrueres ud fra henholdsvis en politisk og fagprofessionel linse.

Diskurser, som konstruerer en homogen og risikobetonet fortælling af unge drenge med ikke-vestlig baggrund, er identificeret, og vil denne analyse afdække, hvordan persongruppen selv forholder sig til den diskursive fremstilling. For at undersøge det fokus trækkes der på indsamlet empiri fra kvalitative interviews, samt feltnoter fra et tidligere besøg på et socialpædagogisk tilbud i Københavnsområdet.

Teoretisk vil analysen baseres på Michel Foucaults forståelse af, at visse kroppe, visse adfærdsmønstre, visse diskurser, visse former for begær er blevet identificeret og konstitueret som individer (Foucault, 1980). Med andre ord - producerer magt ikke kun viden, den producerer også individer (subjekter).

I mit feltarbejde og observation af seks unge med minoritetsbaggrund og deres tilstedeværelse i et socialpædagogisk tilbud, gjorde en blandt flere observationer særligt indtryk.

Samtidigt med at jeg som observatør var i dialog med den tilstedeværende pædagog, overhørte jeg en samtale mellem tre af de deltagende drenge.

Drenge diskuterede emner relateret til job og uddannelse og på et tidspunkt blev de så uenige om hinandens reelle muligheder og chancer, at den ene deltagende sagde til en anden deltagende:

“Du sidder stadig fast hos X”

(Navn på tilstedeværende pædagog)

På overfladen illustrerer observationen måske blot en uoverensstemmelse eller drillende bemærkning mellem to personer. Analyseres observationen i stedet, kan underliggende diskursive tegn måske uddrages.

Hvis diskurser er måder, mennesker skaber mening på gennem sprog, indikerer observationen en underliggende diskurs, som måske reproduceres gennem udsagnet.

Men hvordan, eller hvorfor, kan de unge have fået en internaliseret forståelse af et sted, som de vel og mærke selv kommer i, som noget man ikke må være en del af?

Selve observationen bekræfter denne delanalyse berettigelse, idet det udviser, hvordan diskurser ikke kun eksisterer i de politiske eller fagprofessionelle lag, men også bliver en del af individers forståelseshorisont.

Det spiller sammen med Foucaults ide om, at magt ikke er begrænset til strukturer eller institutioner, men virker relationelt og produktivt (Foucault, 1980:119).

Individet anses i Foucaults perspektiv som en af magtens primære effekter (Foucault, 1980:98). I tilfælde af min observation anses drenge med ikke-vestlig baggrund ikke som passive modtagere af hverken politiske eller professionelle diskursive udtryk. Ifølge Foucault er de i stedet en af magtens effekter, og kommentaren fra min observation kan derfor forstås som en effekt af dominerende diskurser.

De diskurser, som jeg har identificeret i delanalyse 1 og 2, er med til at producere bestemte forståelser af omverden og deres egen selvforståelse (Nilsson, 2008:84). Udtrykket "Du sidder fast hos X" indikerer, at den unge har reproduceret en overliggende diskursiv praksis.

En diskurs om signalværdien ved at være tilknyttet et socialpædagogisk tilbud og, i et vist udstræk, måske være afhængig i ubestemt tid. Det, der fremstår som en entydig sandhed (i dette tilfælde at klare sig selv), er et udfald af magt, idet magt og viden er forbundet.

Diskursen i udtalelsen er derfor baseret på en ide om selvstændighed og personligt ansvar som noget, enhver altid skal kunne leve op til. Denne vurdering, som kommer til udtryk i observationen, er et eksempel på begrebet normalisering, som ifølge Foucault er en af magtens mest effektive teknikker. Viden, og særligt den viden som forekommer uimodsigelig, er en effektiv reguleringsmekanisme i samfundet (Bom, 2015:14).

Udtalelsen positionerer individet i en bestemt og nedværdigende subjektposition. Laclau og Mouffe definerer subjektet som værende det samme som subjektpositioner i en diskursiv struktur (Laclau og Mouffe, 1985:115).

Udtrykket og den nedværdigende position, som tildeles, analyseres som en del af en diskursiv praksis, hvor diskursive strukturer i det socialpædagogiske tilbud producerer subjektpositioner, som de deltagende/subjekter kan indtage.

Udtalelsen understøtter ideen om at være ansvarlig for sig selv og uafhængig af ekstern støtte, og i den sammenhæng legitimerer deltagelse i et pædagogisk tilbud udelukkende subjektposition som afviger.

Sådan en forståelse af individualisering er tidligere identificeret i de politiske diskurser (delanalyse 1), hvor statsministeren italesætter personlig handlekraft, og at det i bund og grund er vores eget ansvar, hvordan vi forvalter vores liv.

At den unge reproducerer en diskurs, som f.eks. Statsministeren har omtalt, understøtter Foucaults argument, om magtens gennemsyrrer sociale relationer idet, den i udtrykket kommer til udtryk i de deltagendes interaktion med hinanden (Nilsson, 2008:81).

Bemærkningen er yderligere interessant i lyset af Foucaults forståelse af magt, som noget, der ikke kun eksisterer gennem regler eller kontrol, men faktisk opnår bedst effekt, når den er mindst synlig (Nilsson, 2008:85).

Udtrykket kan derfor fortolkes som en naturlig bemærkning, som kan forklares ved, at den unge har indlejret de overordnede diskurser således, at han reproducerer et bestemt syn på selvstændighed og det at klare sig selv. Gennem dette syn positionerer han, gennem sin udtalelse, den unge i en afviger position i henhold til diskursen, idet deltagelse i det socialpædagogiske tilbud ikke anses som en normalitet.

At magten virker, danner det enkelte subjekt, danner samtidigt grobund for, hvorfor det kan være en god ide, også at analysere magten mellem subjekterne i stedet for kun at fokusere på magtens form i politiske eller institutionelle sammenhænge.

Opsummerende kan den umiddelbare nedladende kommentering om "at sidde fast" i et socialpædagogisk tilbud få betydning i teoretisk sammenhæng. Ud fra Foucaults forståelse af magtens produktive virke ses det, hvordan kommentaren er et udtryk for en internaliseret forståelse om, hvilken adfærd eller livssituation, der betragtes som legitim.

Alternative forståelser, som er i modsætning til forståelsen om "at sidde fast", er ikke tilgængelige, da disse udelukkes indenfor den hegemoniske diskurs, som reproduceres i udsagnet.

Jeg vil nu præsentere yderligere empiriske fund fra et gruppeinterview. Her vil jeg fokusere på, hvordan informanterne forholder sig til eksisterende diskurser samt de subjektpositioner, som opstilles.

Adspurgt til informant 1 og 2's oplevelse af tilstedeværelsen af diskurser og fortællinger om unge med minoritetsbaggrund som risikogruppe, svarer informant 1 (I-1):

“Det rører os ikke rigtigt, fordi vi ved, at det ikke er os der snakkes om” (Gruppeinterview med I-1-2)

Samtidigt bliver informanterne stillet spørgsmålet, om de har oplevet at blive irriteret over en bemærkning eller kommentar på baggrund af deres etnicitet og deres reaktion herefter:

“Vi har hørt små “racistiske” jokes i skolen. Nogle gange kan vi godt grine med og andre gange er det irriterende - det kommer meget an på hvem der siger det” (Gruppeinterview med I-1-2)

Informanternes reaktion, som udtrykkes ved at sige “Det rører os ikke rigtigt”, indikerer en accept af diskurserne, men samtidigt en distancering fra dem. Informanternes udtryk kan forklares ved Foucaults argumentation om, at individet altid har alternative muligheder i magtrelationen. Det skyldes, at magtrelationen i sig selv er relationel og derfor muliggør modmagt (Nilsson, 2009:88). Informanterne modsætter sig den diskursorden, som de accepterer og anerkender. I udtalelsen udfordrer eller kritiserer informanterne ikke diskursens eksistens, men i stedet fortolkes udsagnet som et forsøg på, at danne en alternativ forståelsesramme. I Laclau og Mouffes optik (1995:105) fortolkes det som artikulation, hvor elementer som i udsagnet er individernes selvforståelse og på den anden side den hegemoniske diskurs, kobles sammen og tilbyder en alternativ forståelsesramme.

At de unge umiddelbart ikke påtager sig den subjektposition, diskursen opstiller, er et mønster, som også genkendes i andre empiriske studier (Mastek, 2023:243).

At de unge ikke påtager sig subjektpositioner, som er i strid med deres eget narrativ, kan fortolkes som en proces, der er drevet af ønsket om at blive set som den person, man opfatter sig selv som.

At passere og afvise diskursen er ikke kun en måde at tilpasse sig, men også en måde at udtrykke modstand, da individet selv søger at styre det indtryk, omverdenen får af vedkommende (Mastek, 2023:243 - med henvisning til Khawaja, 2023:11)

Indenfor diskursteorien er det at tale ensbetydende med at konstruere en identitet, og folk har flere fleksible identiteter. De forskellige identiteter opfattes som produkter af forskellige diskurser (Jørgensen & Phillips, 1999:115).

Når informant 1 og 2 italesætter, at den problemorienterede omtale ikke rører dem, fordi de ikke identificerer som fortællingen tilskriver, udtrykker det en forhandling af deres selvforståelse.

Det er også et udtryk for, at identitet formes af på den ene side diskursive praksisser, som tilbyder individet bestemte subjektpositioner, og på den anden side individets egen positionering og forhandling af subjektpositionerne (Hall, 1996).

De unges positionering uden for diskursen, kan derfor tolkes som et tegn på, at en diskurs aldrig kan etablere sig så totalt, at den bliver den eneste, der strukturerer det sociale (Jørgensen & Phillips, 1998: 53).

At informanterne ikke identificerer sig selv med "problemdiskursen", vidner således om, at de trækker på andre diskurser, når de skal definere dem selv. Dette er muligt da subjektet altid er fragmenteret og overdetermineret, idet subjektets positioneres af flere og modstridende diskurser, og derfor ikke findes nogen entydig subjektposition for subjektet (Laclau & Mouffe, 1985:115).

Et andet forhold, som kan have betydning for informant 1 og 2's positionering, kan være, at de begge er undervejs i hvert deres uddannelsesforløb. Dette står i en vis modsætning til de deltagende i det socialpædagogiske tilbud, hvor jeg observerede den empiri, som også er genstand for undersøgelsens delanalyse 3.

Tidligere i undersøgelsen (afsnit om læringsteori) argumenterer jeg med inspiration fra Knud Illeris (2017) for, at unge i dag udvikles i en dynamisk og kompleks samfundsmæssig kontekst.

Dette perspektiv suppleres nu af Stuart Halls perspektiver om diskurspsykologi, som knytter identitet og subjekt til min diskursive analyse. Halls gennemgående argumentation er, at identiteter er ustabile, fordi de konstrueres gennem ofte antagonistiske diskurser (Hall, 1996:6).

Informanterne 1 og 2 befinder sig i institutionelle sammenhænge, som positionerer dem anderledes i forhold til "problem diskurser". Det står i modsætning til de observationer, jeg gjorde blandt de unge, som var deltagende i et socialpædagogisk tilbud.

Ud fra deres måde at kommunikere med hinanden, udledte jeg, at de i større omfang reproducerede de subjektpositioner, "problemdiskursen" tilbød.

Halls forståelse af identitet som et relationelt og ustabil fænomen, kan derfor forklarer hvorfor nogle reproducere og internalisere "problemdiskursen", imens andre positionerer sig anderledes. Det kan også være et udtryk for, at en bestemt diskurs har opnået hegemoni i det socialpædagogiske tilbud, og derfor ikke efterlades nogen mulighed for en opponerende diskurs.

Forskning peger på, at institutioner kan reproducere en praksis, som naturligt begrænser unge med ikke-vestlig baggrund og deres mulige subjektpositioner. Det skyldes, at de institutionelle praksisser tager form af den hvide middelklasse, som derfor definerer normen for adfærd, viden og kriterier for anerkendelse i skolesammenhænge (Lagermann, 2023:153).

Strukturelt er der ifølge dette perspektiv indlejret bestemte diskurser for f.eks. ideel elevadfærd (eksempel som bruges i forskningen), som fremstår mere naturlige, ideelle og ønskværdige end andre og dermed også mere tilgængelige for nogle (majoritet etniske) elever end andre (Lagermann, 2023:153).

I følge denne måde at forstå subjektpositioner på, er det derfor ikke en neutral opfattelse der udtrykkes, når deltages udtrykkes som “sidde fast” men i stedet de underliggende “majoritets diskurser” som udgør den diskursive struktur, udtalelsen udspringer fra.

Opsummerende og som brobygning til undersøgelsens diskussionsafsnit, ønsker jeg at kaste lys over fagpersonens rolle i de unges positionering i subjektpositioner og identitetsdannelse. Det ses i forbindelse med det faktum, at der f.eks. i et socialpædagogisk tilbud, er en risiko for, at de deltagende indbyrdes reproducerer diskurser, som ikke understøtter eller anser en tilværelse i et socialpædagogisk tilbud som legitim, men i stedet som et udtryk for afvigelse.

Ud fra Laclau og Mouffes tænkning om, at der altid er flere og modsatrettet diskurser på spil, må det være et opmærksomhedspunkt for fagpersoner at reflektere over, hvorvidt ens praksis mere eller mindre implicit understøtter bestemte diskursive forståelser.

Understøttes en afvigelse diskurs f.eks., skal det medtages, at diskursen opstiller, og samtidigt udelukker alternative subjektpositioner.

Diskussion

Dette diskussionsafsnit vil fordybe sig i undersøgelsens problemfelt og spørgsmålet om, hvorvidt lige ret kan defineres som lige adgang til udviklende fællesskaber.

Undersøgelsen har hidtil vist, at forskellige diskursive forståelser er i kamp om retten til at definere den sociale verden. Samtidigt har undersøgelsen vist, hvordan tilstedeværelsen af forskellige diskursive forståelser får betydning for fagprofessionelle praksisser samt unge drenge med minoritetsbaggrund.

Set i et diskursivt perspektiv er definitionsretten dog en magtfuld besiddelse. Den diskurs, som opnår hegemoni, får ikke magt over sproget, men også den betydning, diskursen tillægger fænomener i omverdenen, og de sammenhænge, diskursen skaber mellem disse, fremstilles som selvindlysende og derfor som de eneste gyldige (Sørensen, 2010:119).

Dermed etableres et vidensregime, hvor bestemte problemforståelser af fænomener som kriminalitet eller andre afvigelser opnår definitionsretten og dermed fremstår som de eneste gyldige.

Det problematiske er, at kompleksiteten risikerer at blive undermineret, idet et bestemt værdimæssigt udgangspunkt bliver dominerende. Det er yderligere forstærket af, at en politisk vinder diskurs ofte er person- og fejl fikseret, bl.a. fordi det i mediepraksis betegnes som gode historier. Det risikerer at reducere komplekse forklaringer til individbaseret forklaringer, idet politiske vinder diskurser ofte udpeger modstanderen som inkompetent eller umoralsk.

Efter den logik vil det mest kritiske og fingerpegende standpunkt opnå størst eksponering i medierne, og derfor er det også en afgrænset samt reduceret version af virkeligheden, som befolkningen eksponeres for.

Herunder fagprofessionelle, som er ansatte i diverse samfundsmæssige instanser med et formål om at yde omsorg til individer, som kan have brug for velfærdsstatens hjælpende hånd. Der opstår nu et centralt spørgsmål.

For eksisterer afvigelse som noget objektivt og uforanderligt eller er det derimod en virkelighed, som gennem sociale og diskursive processer er konstrueret. Med andre ord: Er man per natur afvigende - eller bliver man i kraft af sine omgivelser konstrueret som afvigende?

En positionering indenfor dette videnskabelige spørgsmål er socialkonstruktivistiske teorier.

Perspektivet gør op med forestillingen om, at fænomener eksisterer som objektive eller givne kategorier, altså at der forekommer tilstande, der objektivt set er problematiske eller afvigende (Jacobsen & Kristiansen, 2018:59).

Også Michel Foucault har bidraget til feltet med analyser af samspillet mellem viden, magt, disciplinering og normalisering (Foucault, 1961).

I Foucaults analyser argumenterer han for, at institutionerne producerer en forestilling om den afvigende som et objekt, en forestilling, som legitimerer det, som på overfladen er humant, men hvor den afvigende erkender sig selv som underordnet, forkert og skyldig (Foucault, 1961)

Foucault belyser forbindelserne mellem viden, magt og social regulering, ud fra en påstand om, at vidensregimer udgør grundlaget for de praktikker og procedurer, der i fængsler (men også i hospitaler, skoler og andre menneskebehandlende institutioner) anvendes til at kontrollere, disciplinere og normalisere de “indsatte” (Foucault, 1975).

Ud fra Foucaults forståelse betyder det, at de fagpersoner som møder individer, som kan have behov for professionel hjælp, vil arbejde hen imod en normalisering, som er diskursivt konstrueret.

Med Foucaults teori om disciplinering og normalisering får fagpersonernes udsagn og italesættelser af unge med ikke-vestlig baggrund særligt karakter i en diskussion. Idet man kan diskutere, hvorvidt unge med ikke-vestlig baggrund konstrueres som afvigere gennem institutionernes normaliserende og disciplinerende praksis.

Diskussion skal dog hverken forstås som kritik af institutioner eller bestemte foranstaltninger som individbaseret indsats. Den skal ej hellere forstås eller som et argument for, at løsningsforslag altid skal være målrettet samfundsmæssige forhold, uden for individet selv.

Undersøgelsen trækker på begrebet hegemoni (Laclau & Mouffe, 1985). I en diskussion af fagprofessionelles praksis i mødet med en målgruppe, som politisk konstrueres gennem en problemorienteret fremstilling, bliver det centrale spørgsmål:

Hvordan kan eller skal fagpersoner forholde sig til dominerende diskursive forståelser?

På den ene side viste en empirisk undersøgelse (Ejrnæs et al., 2019), hvordan en individuel problemforståelse i nogen henseender overses til fordel for, at fagpersoner overtager en generaliserende forestilling i deres vurderinger af risiko for udvikling af afvigende adfærd.

Undersøgelsen belyser, hvordan fagpersoner med faglig kompetence i udredningen af forskellige sociale problemstillinger, kan overtage en bestemt og afgrænset problemforståelse og gennem deres position faktisk bidrager til udviklingen af den adfærd, som tilstræbes forebygget eller udredt.

Men hvad er forklaringen på, at selv fagprofessionelle kan kategorisere eller stigmatisere de individer, som de møder i deres praksis? Og er det overhovedet en udfordring, som kun kan foreskrives fagpersoner og ikke alle os andre?

Svaret er: Ikke nødvendigvis.

Nedenfor inddrages et indtil videre nyt perspektiv i undersøgelsen.

“Ismerne indlejres ubevidst i os alle sammen og er styrende for, hvilke holdninger og meninger vi har om de mennesker, vi møder. Stereotype forestillinger opstår, det sekund vi møder nye mennesker, fordi vores hjerner bruger menneskers ydre til hurtigt og effektivt at afkode, hvordan vi tror, de er (...) Det er en kognitiv mekanisme, som i arbejdet med diversitet og inklusion også er kendt som "bias". (Muhr, 2023:13)

Dette taler ind i en interessant diskussion, om man som civil person eller professionel nogensinde kan undslippe sine “bias”. Ved at betragte bias som noget alment i og udenfor professionelle kontekster, kan man hellere ikke hævde, at institutioner, herunder fagpersoner, bevidst agerer diskriminerende eller fejlagtigt.

Samtidigt eksisterer “bias” ikke som noget neutralt, idet begrebet er forbundet med bestemte forudindtaget antagelser. Af den grund kan og bør det forventes, at særligt fagpersoner, som har et fagligt og etisk formål om at hjælpe personer i uønskede livssituationer, forstår personlig bias som et personligt ansvar.

Opmærksomheden mod sig selv betragtes som en nødvendighed, for selvom man kan forholde sig kritisk til sin bias, skal man også være bevidst om, hvad ens bias kan få af konsekvenser for de mennesker, man forsøger at hjælpe.

Bias kan, idet det ikke er neutralt, have ekskluderende konsekvenser, hvis fagpersonen tager afsæt i en generaliserende, deterministisk forståelse.

En forkert problemforståelse står i praksis ikke alene, idet problemforståelse er tæt forbundet med den intervention, som vurderes hensigtsmæssig.

Bias og dens potentielle indvirkninger på det sociale arbejde, må derfor ikke undervurderes. Ellers kan det med rette diskuteres, hvorvidt fagpersoner, som er sat i verden til at hjælpe individer, lever op til deres faglige, refleksive og etiske forpligtelser, hvis problemforståelser er informeret af bias.

På den anden side er den enkelte fagperson en del af et større system, som er infiltreret og struktureret ud fra politiske bestemmelser og overordnede diskurser.

Forskning har vist, institutioner er nødsaget til at reducere og standardisere borgens komplekse livssituation til et format, der kan håndteres af institutionen, og således, hvordan "klienter" og "institutionelle identiteter" skabes gennem den sociale interaktion, der udspiller sig mellem borgere og system (Jarvinen & Mik-Meyer, 2003).

Men hvad betyder det, at problemet reduceres, så det bliver håndgribeligt for institutionerne? Det kan afspejle en tendens til at søge forklaringer og løsninger gennem et fokus på individets begrænsede kognitive, sociale eller personlige forudsætninger.

Det medfører, at problemet isoleres fra den kontekst, som det er et problem inden for. Forsøget på at standardisere individets livssituation skaber dermed også en individualiseringstendens, som er problematisk, fordi der opstår risiko for at individet marginaliseres.

Det gør der fordi, der er indlejret en implicit ide om, at det der sker i livet tilskrives den enkeltes ansvar (Lagermann, 2023: 154).

Samtidigt er det faktum, at afvigende adfærd og særligt i relation til kriminalitet er et komplekst fænomen, som ikke kan afgrænses i hverken problemforståelse eller intervention. Komplexiteten er svær at indfange i en intervention selvom, at interventionerne kan være mere eller mindre specialiserede.

Interventionerne vil samtidigt tage afsæt i bestemte rationaler og forestillinger, som peger på, hvad der skal fokuseres på, og hvad der lades ude af betragtning (Jacobsen & Kristiansen, 2018: 107).

Til sidst står spørgsmålet om, hvorvidt og i hvor stort et omfang, den enkelte fagperson kan bære ansvaret for en forsimplet eller reducerende problemforståelse, som ikke nødvendigvis indfanger sociale problemers kompleksitet.

Spørgsmålet er baseret på, at fagpersonen i praksis er en del af større institutionelle og strukturelle rammer, og må operationalisere overordnet logikker.

Magten, som rækker ud over den enkelte fagperson, skaber den sociale omverden og det, der gør, at omverden ser ud og kan italesættes på bestemte måder, mens andre muligheder udelukkes.

Magt er således både produktiv og begrænsende (Foucault, 1980:119). På den anden side peger Lagermann på, hvordan fagpersoner ikke udelukkende er passive modtagere eller forvaltere af politiske diskurser.

I stedet (re)producere ulige strukturer gennem faglige praksisser. Lagermann argumenter et behov for kritisk, farvebevidst pædagogik, som går ud på, at den positive udvikling hos individet sker, når fagprofessionelle er bevidste om, anerkender og agerer ud fra, at social ulighed findes (Lagermann, 2023:163)

Afslutningsvis kan det ikke kræves af den enkelte fagperson at gøre oprør eller på egen hånd definere den hjælp, som det sociale hjælpesystem er sat i verden for.

I stedet tilslutter jeg mig Lagermanns pointe om, at der, på trods af indlejret diskursive forståelser, altid vil være mulighed for, at fagpersoner agerer ud fra en kritisk bevidsthed.

Herunder et reflekterende blik for de sociale konsekvenser, som ukritisk videreførelse af overordnede logikker kan have.

Konklusion

Dette konklusionsafsnit vil opsummere undersøgelsens resultater og besvare den overordnet problemformulering; Hvordan kan politiske diskurser risikere at begrænse unge med ikke-vestlig baggrunds adgang til fællesskaber, som understøtter deres personlige læring og udvikling.

Undersøgelsen har vist, hvordan italesættelser og sprog ikke er neutrale, eller eksisterer uafhængigt af vores oplevede virkelighed. Med afsæt i et udsnit fra statsministerens tale ved folketingets åbning i 2020 er det, gennem diskursteoretikeren Norman Faircloughs tekstanalyse vist, hvordan politiske diskurser om drenge med ikke-vestlig baggrund ofte er formet af generaliserende og problemorienterede fremstillinger.

Uddraget viser, hvordan temaer som afvigelse, kriminalitet og risikoadfærd sættes i forbindelse med en bestemt samfundsgruppe og betragtes som et individuelt eller kulturelt problem.

Diskurserne eksisterer og udtrykkes i vores sociale virkelighed, men først, når disse undertrykker modsættende diskurser og opnår dominerende status.

Inspireret af Foucaults magtperspektiv er den dominerende diskurs afgørende for videns produktion, herunder hvilke forståelser der betragtes som legitime.

I praksis viser det sig, gennem kvalitative interviews med to fagpersoner i feltet, hvordan disse forståelser (måske) ubevidst kan indlejres og risikere at blive handleanvisende.

I sådanne tilfælde reduceres kompleksiteten i problemforståelsen til fordel for kategoriserende forklaringstyper. Dette kan få konsekvenser for de individer, som i forvejen står i en udfordret position, og institutionerne risikerer derigennem at reproducere de mønstre, som ellers er genstand for professionelle interventioner.

En central pointe er derudover, at fagpersonerne i institutionerne er underlagt et større system, som de opererer under. På den anden side peger Foucault - og i forlængelse af ham - diskursteoretikerne Laclau og Mouffe på magtens foranderlige og flydende karakter.

Diskurserne kan udfordres gennem antagonistiske kampe, som er et udtryk for tilstedeværelsen af modsatrettede diskurser.

Endelig viser undersøgelsen også, hvordan to unge oplever og selv forholder sig til de diskurser, de har oplevet. Det viste sig, hvordan informanterne ikke tillod, at generaliserende diskurser skulle definere deres personlige selvforståelse.

Dette står i modsætning til noget af den litteratur som denne undersøgelse er inspireret af (State of art afsnit), hvor det konkluderes, at individer internaliserer og tilpasser sig generaliserende og problemorienterede diskursive forståelser.

Undersøgelsens diskussionsafsnit diskuterer fagpersonens rolle i et større institutionelt og samfundsmæssigt perspektiv. Herunder, hvordan fagfolk kan navigere i og forholde sig kritisk til diskursive forståelser, samt hvordan en ukritisk overtagelse kan risikere at påvirke og modvirke interventions overordnede formål.

Afslutningsvist formidles undersøgelsens fund til pædagoger i den kommende formidlingsartikel, ud fra et formål om at oversætte undersøgelsens konklusioner til handlingsanvisende praksis for pædagoger.

Formidlende artikel

Fagligt formidlende artikel - udgives i socialpædagogisk fagblad

Skrevet af: Faton Kamili, Aalborg Universitet

Artiklen anlægger et pædagogisk perspektiv på en velkendt samfundsmæssig forestilling om lighed, herunder lige ret og adgang til personlig udvikling. Artiklen er en formidlingsartikel, som bygger på en foretaget undersøgelse (Kamili, 2025).

Undersøgelsen, peger på, at lige ret, ikke altid kan omsættes til lige adgang for persongruppen, drengen i alderen 14-18 år med ikke vestlig baggrund. Derfor er denne artiklen udarbejdet som et bidrag til pædagoger, som i deres praksis arbejder med den ovennævnte målgruppe.

Udgangspunktet er, at der i samfundet eksisterer forhold, som skævt fordelte opvækstbetingelser, som i selv udfordre idealer om lighed og lige muligheder, trods lige formel adgang. Dette er som udgangspunkt et naturgivent vilkår, som samfundet og velfærdsinstitutionerne skal forholde sig til.

Samtidigt viser undersøgelsen, hvordan individer adgang til udviklende fællesskaber, kan forværres af eksisterende praksis, herunder lave forventninger, som kan opstå som konsekvens af overordnede, generaliserende og stigmatiserende forståelser af forholdet mellem social udsathed og bestemte individer, herunder unge drenge med ikke vestlig baggrund.

Det betyder også, at velfærdsprofessionerne - herunder vi pædagoger, skal forholde os til det faktum, at vi vil møde individer i mindre privilegerede livssituationer. Disse individer med hver deres unikke og individuelle livssituation bliver alle genstand for en ofte tværprofessionel intervention, hvor formålet under alle omstændigheder vil være, at individet oplever en forbedring i trivsel eller sine muligheder for personlig udvikling.

Men hvordan kan vi som pædagoger yde et bidrag, som er funderet i vores faglige og etiske læring således, at vores tilstedeværelse bliver et midlertidigt, men betydningsfuldt forhold i individers liv?

I interventionen rettet mod udsatte børn og unge er veluddannet personale med specifik viden om udsatte børn, strukturelle forhold, aktivitetsvalg, forældreinvolvering og mulighed for supervision et vigtigt fundament (Clausen, 2015:122).

Uden at underkende de øvrige kompetencer i det pædagogiske forbedringsarbejde, så fokuserer denne artikel på pædagogens orientering mod strukturelle forhold og faglig supervision som centrale nødvendigheder.

Undersøgelsen (Kamili, 2025) peger bl.a. på, hvordan velmenende fagpersoner ubevidst kan risikere at tilrettelægge ekskluderende praksisser, som i pædagogisk praksis vil have en modsat virkning i forhold til det overordnede sigte.

For at undgå at dette bliver en realitet i praksis, må vi vende blikket mod de forholdsregler, som skal tages, så der sker en refleksiv proces, som udgør grundlaget for, at pædagogen positionerer sig i overensstemmelse med sine overordnede faglige formål.

Men hvilke forholdsregler er væsentlige og hvorfor er særligt *indsigt i strukturelle forhold* og *sparring* særligt vigtige?

De strukturelle forhold udgør en større ramme end den, som blot er synlig i mødet med et individ i en udsat position. Dog refererer blikket ikke udelukkende til individet, idet strukturel bevidsthed også er tænkt i forhold til fagpersonens rolle i en større institutionel og strukturel ramme.

Hvis vi køber ind på en præmis om, at den opførsel eller tilstand, vi identificerer hos individet, ikke blot kan betragtes isoleret fra den kontekst, problem forholdene optræder i, indikerer det, at vi medregner de strukturelle aspekter i vores praksis.

Det betyder ganske vist og heldigvis ikke, at vi som fagpersoner skal påtage os ansvaret for ydre forhold, som vi ikke kan kontrollere eller regulere.

Alene denne bevidsthed vil være et skridt i den rigtige retning, og en indikation på, at vi gennem vores faglige bevidsthed foretager en bevidst skildring mellem symptomer på- og årsager bag det enkelte individs problemadfærd. Men hvordan opnår vi denne bevidsthed?

Begrebet “diskurs” (Foucault, 1972) er i dette tilfælde værd at kende, idet det siger noget om, hvordan vi taler om noget bestemt på. At tale er et udtryk for diskurser.

Diskurser er i alle sammenhænge med til at bestemme, vurdere og kategorisere mennesker og menneskets handlinger. At vi som fagpersoner er bevidste om de diskurser, der hersker inden for et bestemt felt, en samfundsgruppe, syge mennesker eller en anden kategori, som er repræsenteres i vores samfund, kan støtte pædagogen i sit formål samt udvikle det pædagogiske felt.

Det kan nemlig bidrage til at analysere og reflektere sig frem til sin egen forståelse af, hvordan mennesket bliver kategoriseret og bliver mødt (Jensen & Meyer, 2011:111).

I en konkret praksis vil det betyde, at vi ikke altid reagere på den mest nærliggende forklaring på en bestemt situation, men i stedet aktivt søger at forstå en specifik problemadfærd i sin kontekst, således det betragtes som et symptom eller reaktion på en større, uforløst problemstilling.

Individuel og/ eller kollegial sparring kan derfor betragtes som et fagligt værktøj, som stiller os kritiske overfor vores egne og andres forståelser/- deres oprindelse.

Det medfører samtidigt en indsigt i, hvordan vores forståelser ikke blot eksisterer, men også former virkeligheden gennem kategoriseringer, hvor vi italesætter samfundsgrupper på en bestemt måde, som risikerer at underminere blikket for det unikke og individuelle individ.

Som påpeget er intentionerne med al sandsynlighed velmenende, men det ændrer ikke på, at vi foruden kritisk selvbevidsthed og refleksion risikerer at bidrage til tilstedeværelsen af overordnede, generaliserende og stereotype forestillinger.

Reproduceres praksisser, som underkender individets unikke livssituation, opstår der en risiko, for at vi som pædagoger gennem en forsimplet problemforståelse ikke imødekommer den kompleksitet, som er et kendetegn ved afvigelse.

Men hvad kan vi som pædagoger trække på at metodiske og praksisnære værktøjer, så vores blik for individet bliver mere nuanceret end blot en snæver og kategoriserende beskrivelse?

Et bud er den anerkendende tilgang - men hvorfor - og hvordan kan den understøtte en praksis, som ikke risikerer at fastholde individet i livssituationer, hvor individet, trods lige ret, ikke oplever lige adgang til udviklende fællesskaber?

Ud fra en antagelse om skæve opvækstbetingelser eller ulige adgangs-betingelser for bestemte samfundsgrupper, vil den anerkendende tilgang kunne medvirke til en forandring, som i højere grad udligner forholdet mellem lige ret og lige adgang.

Anerkendelsesteorien er udviklet af den tyske filosof og professor i socialfilosofi, Axel Honneth. Teoriens grundlæggende ide, er at individer ikke kan udvikle en personlig identitet uden anerkendelse (Honneth, 2003).

I pædagogisk praksis må teorien understøtte ideen om den anerkendende tilgang som en praksis nødvendighed. En gennemgående pointe i undersøgelsen (Kamili, 2025) er, at unge med ikke-vestlig baggrund på et politisk niveau italesættes som repræsentanter for afvigende adfærdsformer, samt at denne forståelse kan have tendens til at blive reproduceret i institutionelle sammenhænge.

Arbejder vi ud fra en anerkendende tilgang, udfordrer vi tendenser som ukritisk overtagelse af generaliserende og stereotype, problemorienterede fremstillinger.

I stedet vil vi være repræsentanter for en faglig og etisk praksis, som bestræber sig efter at forstå individet i den rette, individuelle kontekst.

Anerkendelse frem for generalisering er derfor en nødvendighed, som skaber det mest optimale udgangspunkt for den positive forandringsproces, som individet er tiltænkt at gennemgå i sin relation til fagpersonen.

Afslutningsvist skal det understreges, at pædagogens ansvar for ukritisk ikke at overtage forsimplet forståelser dog ikke er ensbetydende med, at vi skal ignorere de udfordringer/behov, det enkelte individ må have, da det vil underminere vores sociale ansvar som fagpersoner.

Opsamlende er lige mulighed til udviklende fællesskaber, trods lige formel ret, lige nu et ambitiøst og udfordret ideal, men en fagligt funderet, reflektiv og anerkendende pædagogisk praksis, kan helt sikkert bidrage til, at flere individer i højere grad formår at udnytte deres lige ret til udviklende fællesskaber, så forskellen mellem “ret” og “mulighed” reduceres.

Litteraturliste:

1. Bogdan, R. & S.J. Taylor (1975). Introduction to qualitative research methods: A Phenomenological approach to the social sciences. New York: Wiley.
2. Bom, A. K. (2015). Diskursanalytisk metode. Samfundslitteratur.
3. Brinkmann, S., & Tanggaard, L. (Red.). (2015). Kvalitative metoder: En grundbog (3. udg.). Hans Reitzels Forlag.
4. Brinkmann, S., Tanggaard, L. (2015). Kvalitative metoder: en grundbog. (2 udg.). København: Hans Reitzels Forlag.
5. Brinkmann, Svend & Tanggaard, Lene (2010). Interviewet: samtalen som forskningsmetode, Kap. 1 I Kvalitative metoder – en grundbog, af Svend Brinkmann og Lene Tanggaard (red.), 1. udgave, Hans Reitzels forlag
6. Bülow, M., & Lydersen, G. (2012). Foucault. I E. Nielsen Nellermand, S. Villadsen, & P. Nørregaard Rasmussen (Red.), *Teori i socialfaglig praksis* (s. 91-110). Hans Reitzels Forlag.
7. Clausen, T.J. (2015). Usynlige børn i risikozonen: En pædagogisk håndbog om udsatte børn. Forlaget Mellemgård
8. Dean, M. (2016). Governmentality: Magt og styring i det moderne samfund (2. udg.). Hans Reitzels Forlag.
9. Ejrnæs, M., Jakobsen, I. S., Michelsen, R. R., Moesby-Jensen, C. K., Lyngholm, L. T. M., & Monrad, M. (2019). Professionelles faglige risikovurderinger: Rapport til kommunerne. UCL Erhvervsakademi og Professionshøjskole. Tilgået d. 10/02-2025 på:https://www.ucviden.dk/ws/portalfiles/portal/124486817/Professionelles_faglige_risikovurderinger.pdf
10. Fairclough, N. (1992). Discourse and Social Change. Cambridge: Polity Press.
11. Fairclough, N. (1995). Media discourse. London: Edward Arnold.
12. Fairclough, N. 1993. Critical discourse analysis and the marketization of public discourse: the universities. Discourse and society.

13. Fairclough, N. (2008): Kritisk Diskursanalyse – en tekstsamling. 1. udgave, 1. oplag, Hans Reitzels Forlag, København
14. Kamili, F. (2025) Lighedens paradoks. Er der lige adgang til udviklende fællesskaber for alle? Kandidatspeciale, Aalborg Universitet.
15. Foucault, M. (1975). Overvågning og straf: Fængslets fødsel. Frederiksberg: Det lille Forlag.
16. Foucault, M. 2002 (1975) Overvågning og straf. Fængslets fødsel. København.
17. Foucault, M. Vidensarkæologien. (udgivet 1969) (danske oversættelse 2005) Århus. Forlaget Philosophia.
18. Foucault, Michel. 1972 (1969). The Archaeology of knowledge. London: Routledge. Oversat fra L'Archéologie du Savoir, Paris: Gallimard.
19. Foucault, Michel (1961/2004): Galskabens historie i den klassiske periode. Frederiksberg: Det lille forlag
20. Fuglsang, L., Olsen, P. B., & Rasborg, K. (Red.). (2013). Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne: På tværs af fagkulturer og paradigmer (3. udg.). Samfundslitteratur.
21. Giddens, A. (1993). New rules of sociological methods. Stanford University Press.
22. Guldager, J., & Skytte, M. (2017). Socialt arbejde: Teorier og perspektiver (2. udg.). Hans Reitzels Forlag.
23. Hall, S. (1996). Who Needs Identity? S. Hall & P. du Gay (Red.) Questions of Cultural Identity. London.
24. Hall, S. (2001). Foucault: Power, knowledge and discourse. Discourse theory and practice: A reader, 72.
25. Hansen, A.D. (2013) Diskursteori i et videnskabsteoretisk perspektiv. I L. Fuglsang, P.B Olsen & K. Rasborg, Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne: På tværs af fagkulturer og paradigmer (3. udgave. 2 oplag 2014., s. 439 - 467). Samfundslitteratur.
26. Honneth, Axel (2003): Behovet for anerkendelse. Hans Reitzels forlag.
27. Husserl, E (1997). Fænomenologiens ide - fem forelæsninger. Hans Reitzels Forlag

28. Hyldgaard, K. (2006). Videnskabsteori – en grundbog til de pædagogiske fag. Roskilde Universitetsforlag.
29. Højbjerg Henriette (2004) Hermeneutik i Fuglsang og Olsen (red.): Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne, Hans Reitzels Forlag
30. Illeris, K. (2017). Læring (3. udg.). Samfundslitteratur.
31. Jacobsen, M. H., & Kristiansen, S. (2018). Social afvigelse. Samfundslitteratur.
32. Järvinen, Margareta & Nanna Mik-Meyer (red.) (2003): At skabe en klient. København: Hans Reitzels Forlag, s. 27-53
33. Jensen, A. K., & Meyer, V. T. (Eds.). (2011). Pædagogens bog om individ, institution og samfund. Akademisk Forlag.
34. Kahneman, D. (2013). At tænke-hurtigt og langsomt. Lindhardt og Ringhof.
35. Khawaja, I., & Lagermann, L. (Red.). (2023). "(Farve)blinde vinkler: Om racialisering, ulighed og andetgørelse i pædagogisk praksis". Samfundslitteratur.
36. Koob, S. A., Skibsted, M., Brygger, R., Manili, S., & Andreassen, M. (2020). Oplevet etnisk diskrimination i Danmark. Institut for Menneskerettigheder. Tilgået d. 5/03-2025 på:
<https://menneskeret.dk/files/media/document/Oplevet%20etnisk%20diskrimination%20i%20Danmark.pdf>
37. Kristensen, C. J., & Hussain, M. A. (Red.). (2019). Metoder i samfundsvidenskaberne (2. udg.). Hans Reitzels Forlag.
38. Kristensen, S. & Krogstrup, H.K. (1999) Deltagende observation. København: Hans Reitzels forlag
39. Kristiansen, S., & Krogstrup, H. K. (2015). Deltagende observation (2. udg.). Hans Reitzels Forlag.
40. Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2009). Interview: Introduktion til et håndværk (2. udgave, 2. oplag). Hans Reitzels Forlag.

41. Laclau, E. & C. Mouffe. (1985). Hegemony and socialist strategy. Towards a radical democratic politics. London: Verso
42. Laclau, Ernesto og Mouffe, Chantal. 1990. Post-Marxism Without Apologies i E. Laclau, new reflections on the revolution of our time. London: Verso.
43. Lund, C. (2011). Videnskabsteori og faglige metoder (1. udg., 1. oplag). Frydenlund.
44. Mastek, M.O. (2023). Kap. 10.: "Ifølge Inger Støjberg er jeg en p**ker": Om at være "ghettogymnasielever" og minoritetsung. I Khawaja & L. Lagermann., Farveblinde vinkler: Om racialisering, ulighed og andetgørelse i pædagogisk praksis (s. 240-254).
45. Nilsson, R. (2008). Michel Foucault – en introduktion (O. Thornye, Overs.).1. udgave. 2. oplag. Hans Reitzels Forlag.
46. Olsen, P. B., & Pedersen, K. (2015). Problemorienteret projektarbejde – en værktøjsbog (4. udg.). Samfundslitteratur.
47. Pedersen, M., Klitmøller, J., & Nielsen, K. (Red.). (2012). Deltagerobservation: En metode til undersøgelse af psykologiske fænomener. Hans Reitzels Forlag.
48. Petersen, K. S., & Christoffersen, D. D. (2017). God stil i professionsopgaver: en grundbog. Hans Reitzels Forlag.
49. Simmel, G. (1950). The sociology of Georg Simmel (redigeret af K. Wolff). New York: Free Press.
50. Skadegård, M. C. (2023). Strukturel diskrimination, benægtelse og intention. Politica, 55(4), 313-332. Tilgået d. 5/03-2025 på: <https://tidsskrift.dk/politica/issue/view/10414/2045>
51. Skadegård Thorsen, T. S. (2019). Minoritetsbeskatning - et værktøj til at forstå opretholdelse af strukturelle uligheder i dansk akademia. Kvinder, Køn & Forskning, 28(1-2), 31–43. tilgået på: <https://doi.org/10.7146/kkf.v28i1-2.116115>
52. Soei, A. (2011). Vrede unge mænd. Lindhardt og Ringhof.
53. Statsministeriet. (2020, 6. oktober). Statsminister Mette Frederiksens tale ved Folketingets åbning den 6. oktober 2020. Tilgået d. 13/04-202 på: https://stm.dk/statsministeren/taler/statsminister-mette-frederiksens-tale-ved-folketingets-aabning-den-6-oktober-2020/?utm_source=chatgpt.com

54. Szulevicz, T. (2015). Deltagerobservation. I Brinkmann, S. & Tanggaard, L., Kvalitative metoder - en grundbog. (2. udg.). København: Hans Reitzels Forlag.
55. Sørensen, K. M. (2010). Ideologier og diskurser: Sprog, magt, politik (2. udg.). Columbus.